UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Annales Ecclesiastici

Jncipiens à Juliano Apostata Jmperatore, perducitur vsque ad obitum Theodosii Augusti: continet annos XXXIV.

Baronio, Cesare

Coloniæ Agrippinæ, 1624

Iesv Christi Annus 392. Siricii Pap. Annus 8. Valentin. 17. Theodosii 14. Impp.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14548

Visual Library

exemplo, emendare? Et nos quidem illarum partium hominem habemus Epiſcopum, vnde magnas agimus gratias Deo: quamquam eius modeſtia atq; lenitatis eſt, eius denique prudentiæ & ſolicitudinis in Domino, vt etiam ſi Afer eſſet, cito illi de Scripturis perſuaderetur curandum, quod licentioſa & male libera conſuetudo vulnus inflixit. Sed tanta peſtilentia eſt huius mali, vt ſanari prorſus (quãtum mihi videtur) niſi Concilij auctoritate non poſſit. Aut ſi ab vna Eccleſia inchoanda eſt medicina: ſicut videtur audacia, mutare conari quod Carthaginenſis Eccleſia tenet; ſic magna impudentia eſt, velle ſeruare, quæ Carthaginenſis Eccleſia correxit. Ad hanc autem rem quis alius Epiſcopus eſſet optandus, niſi qui ea diaconus execrabatur? hæc ipſe.

XLI. CONSVETVDO VETVS LENITER TOLLENDA.

Quod vero res longa firmata conſuetudine ita videretur vixiſſe radices, vt perdifficile ſtatim penitus conuelli poſſet; inde eſt, quod idem S. Auguſtinus Aurelio perſuadet, lenitate non autẽ ſeueritate agere, & exemplo potius quã præcepto: nam ſubdit: *Sed quod erat tunc dolendum, nunc auferendum eſt, non aſpere, (ſicut ſcriptum eſt a) in ſpiritu lenitatis & manſuetudinis. Dant enim mihi fiduciam litteræ tuæ indices germaniſſimæ charitatis; vt tecum tanquam mecum audeam colloqui. Non ergo aſpere (quantum exiſtimo) non duriter, non modo imperioſo iſta tolluntur: magis docendo, quam iubendo: magis monendo, quã minando: ſic enim agendum eſt cum multitudine: ſeueritas autẽ exercenda eſt in peccata paucorũ. Et ſi quid minamur, cum dolore fiat, de Scripturis comminando vindictam futuram, &c.* Præſtitit hæc quidem cuncta, quæ auferenda Auguſtinus ſuaſit, & modum, quo abolenda forent, Aurelius, nimirum cum id fecit auctoritate generalis Concilii ex omnibus Africanis prouinciis Carthagine congregati; ſed id quidem lenitate & temporis ſpatio. Siquidem poſt annos ſex, in Concilio Carthaginenſi iſthæc omnia fuere ſublata; vbi Patres & inter eos Auguſtinus iam Epiſcopus hæc b ſanciuerunt, incipientes iudicium à domo Dei, videlicet:

a Gal. 6.

b Conc. Carthag. 3. c. 30.

XLII. CANONES DE ABROGATIONE AGAPVM.

Vt nulli Epiſcopi vel clerici in Eccleſia conuiuentur, niſi forte tranſeuntes, hoſpitiorum neceſſitate illic reficiantur. hæc de Epiſcopis & clericis; laicos vero hoc edito canone monuerunt c:

Populi etiam ab huiuſmodi conuiuiis, quantum fieri poteſt, prohibeantur. hæc in Concilio Carthagine habito, Cæſario & Attico Coſſ. anno Domini trecenteſimo nonageſimo ſeptimo.

c Eod. Concil. 30.

XLIII. CORRIGENDÆ NON TOLLENDÆ OBLATIONES PRO DEFVNCTIS.

Sed quid præterea Auguſtinus Aurelio putauit neceſſario inculcandum? Quod enim eadem quoq; conuiuia & Agapes ex antiquo vſu bene introducta, ſed prauis moribus corrupta, non ſolũ exhiberi ſolita erãt in ſepulchris ſanctorum martyrum, ſed etiam in memoriis defunctorum: idem S. Auguſtinus ita hæc tolli ſuadet, vt tamen cõſultum velit piis oblationibus pro animabus defunctorum: nempe vt quæ ad eorum ſepulchra ferrentur, erogarentur in pauperes: ſic enim ait d: *Sed quoniam iſtæ in cœmeteriis ebrietates & luxurioſa conuiuia, non ſolum honores martyrum à carnali & imperita plebe credi ſolent, ſed etiam ſolatia mortuorũ: mihi videtur facilius illis diſſuaderi poſſe iſtam fœditatem ac turpitudinem, ſi & de Scripturis prohibeatur: & oblationes pro ſpiritibus dormientium, quas vere aliquid adiuuare credendum eſt, ſuper ipſas memorias non ſint ſumptuoſæ, atq; omnib. petentibus ſine typho & cum alacritate præbeantur, neq; vendantur: ſed ſi quis pro religione aliquid pecuniæ offerre voluerit, in præſenti pauperibus eroget, ita nec deſerere videbuntur memorias ſuorum, quod poteſt gignere non leuem cordis dolorem; & id celebrabitur in eccleſia, quod pie & honeſte celebratur.* hactenus de his S. Auguſtinus. Intueris, lector, quam iniuſte atq; impie calumnientur recentiores hæretici, qui huiuſmodi oblationes præſtandas à populo pro animabus defunctorum, excogitatas tradunt à moribus ob lucrum eccleſiis miniſtrantium clericorum; cum illas omnes non clericis, ſed pauperibus elargiri, Auguſtinus ſuaſerit. Cum autem iſtas comeſſationes ex Auguſtini conſilio Aurelius Carthaginenſis Epiſcopus ſuſtuliſſet, ex eoq; accidiſſet vt populus ab omni pro defunctis piorum officiorum frequentatione ceſſaret: opus fuit Chriſtianos ad eas præſtandas pro defunctis oblationes, Eccleſiaſtica lege ſancita, compellere, tanti enim exiſtimauere patres populum in antiquo pietatis officio retinere. Quamobrem in eodem Carthaginenſi Concilio Aurelius cum aliis Africanis Epiſcopis hæc decreuere e:

d August. epiſt. 64.

OBLATIONES PRO DEFVNCTIS VIVI PAVPERVM DESTINARI.

e Conc. Carthag. 4. c. 95.

Qui oblationes defunctorum aut negant eccleſiis, aut cum difficultate reddunt, tanquam egentium necatores, excommunicentur. cur id, niſi quod (vt ex Auguſtino dictum eſt) eædem omnes ac ſtatim erogabantur in pauperes? quas quidem non exiguas fuiſſe intelligere potes, cum adeo pauperes iis alerentur, vt earum ſubtractione necari iidem egeni dicerentur. At de his modo hactenus.

XLIV. DISSENSIONES INTER EPIPHANIVM ET IOANNEM.

Hoc eodem anno cœptæ ſunt diſſenſiones illæ inter S. Epiphanium Conſtantiæ Cypri & Ioannem Hieroſolymorum Epiſcopum, occaſione hæreſum Origenis, quas ille vna cum Ruffino, Palladio, Iſidoro, & aliis compluribus defendendas ac propagandas infeliciter ſuſceperat. Quod enim ſanctus Hieronymus in epiſtola ad Pammachium tres numeret annos à ſuſceptæ cõtentionis exordio vſque ad tempus illius epiſtolæ, quam ſcriptam fuiſſe poſt ſequentem annum ſuo loco dicemus; ſatis apparet hanc ipſam altercationem hoc anno cœpiſſe, de qua nos ſequenti anno opportuniori occaſione agere aggrediemur.

IESV CHRISTI Annus 392.

SIRICII PAP. Annus 8. VALENTIN. 17. THEODOSII 14. IMPP.

I. DE CONSVLATV ET PRÆFECTVRA RVFFINI.

SEQVITVR Chriſti Redemptoris annus trecenteſimus nonageſimus ſecundus auſpicio Conſulatus Arcadii Auguſti ſecundum cum collega Ruffino, qui vna cum Conſulatu auctus eſt quoque Præfectura Prætorii; de quo S. Ambroſius f ad Tatianum ſuperiori anno Conſulem: *Ruffinus enim ex Magiſtro officiorum factus eſt in Conſulatu Præfectus Prætorio, ac per hoc plus poſſe cœpit. ſed tibi tam nihil obeſſe: eſt enim aliarum Præfectus partium. Quare gaudeo vel illi vt amico, quia honore auctus, inuidia leuatus eſt; vel tibi vt filio, quia liberatus es ab eo, quem tibi grauiorem Iudicem arbitrabare.* hæc ipſe: has enim diſcordias inter Ruffinum & Tatianum narrat Zoſimus g: vt de his ipſum Ambroſium loqui non dubites. Cum igitur rediiſſet Theodoſius in Orientem, quo præſente (vt vidimus) Gentiles de reſtituendis deorum ſacris nec mutire auſi ſunt ſine magno ipſorum periculo; Senatores, qui erant Romæ deorum cultores, inter quos omnes Symmachus Conſularis emineret, cum meliorem ſpem concepiſſent, publica legatione Valentinianum conueniunt, vt ab ipſo impetrent vetera ſacra, quæ pluribus legibus editis abſtulerat Theodoſius. De hac quidem legatione quid in primis Paulinus dicat, & in quo ſit corrigendus, videamus.

f Ambroſ. epiſt. 3. c. 35.

g Zoſ. l. 4.

II. DE LEGATIONE GENTILIVM.

Egreſſo, inquit h, Theodoſio de Italia, & Conſtantinopoli conſtituto Valentiniano Auguſto intra Gallias poſito directa relatio eſt ſub nomine Senatus à Symmacho tunc Præfecto Vrbis de repetenda ara Victoriæ & ſumptibus cæremoniarum. Sed vbi comperit ſacerdos Ambroſius, miſſo libello ad Imperatorem poſtulauit, vt ad ſe relationis exemplaria dirigerentur, quibus ipſe pro partibus ſuis reſponſurus eſſet. Qua relatione accepta, præclariſſimum libellum conſcripſit, vt contra nihil vnquam auderet Symmachus vir eloquentiſſimus reſpondere. hæc Paulinus, qui mox ſubdit de nece Valentiniani, quæ paulo poſt accidit. At confundere ipſum hanc poſteriorẽ Gentilium Senatorum legationem cum priore, ſatis ſuperius demonſtratum eſt, cum docuimus de tẽpore Vrbanæ Symmachi Præfecturæ. Quod ſi velimus eum confudiſſe Præfecturam Vrbanam cum Conſulatu, quem Symmachus geſſit anno ſuperiore; dicenda eſſet eiuſmodi legatio contigiſſe vltimo anni ſuperioris tempore: nam Theodoſium recedentem ab Italia perueniſſe Conſtantinopolim vidimus IV. Id Nouembris.

h Paul. in Vit. Ambr.

III. VALENTINIANVS IMP. REIICIT LEGATIONEM GENTILIVM.

Verum teſtificatione ipſius Ambroſii demonſtratur, nouiſſimam hanc legationem miſſam eſſe ad Valentin. hoc anno paulo ante eius obitum; de qua hæc ipſe in funebri laudatione i, Deum pro eius anima interpellans: *Solue ergo ſeruo tuo munus tuæ gratiæ, quam ille nunquam negauit: qui ante diem mortis, templorum priuilegia negauit, inſurgentibus, quos reuereri poſſet. Aſtabat virorum caterua Gentilium: ſupplicabat Senatus. Non metuebat hominibus diſplicere in Chriſto.*

i Ambr. orat. in funere Valentin.

ita ibi

ita ibi Ambroſius, qui & ſuperius egit de alia ante miſſa legatione ſub Symmachi Præfectura, de qua nos ſuo loco pluribus diximus.

IV. VALENTINIANI OBITVS TEMPVS.

Quod vero ad annum, menſem, & diem interitus Valentiniani Imp. pertinet: manifeſtus error deprehenditur apud Marcellini Chronicon, dum recenſetur ſub anni ſuperioris Conſulibus. Nam præter id, quod dictum eſt ſuperius, & omnium aſſertione conſtat, Theodoſium ab Italia recedentem, reliquiſſe Valentinianum incolumem; Epiphanius etiam in libello de Menſuris & ponderibus ita ait; *Sub his Conſulibus Arcadio ſecundū atq; Ruffino mortuus eſt Valentinianus iunior, filius Valentiniani Magni, inuentus in Palatio ſubito ſtrangulatus (vt fama fert) Idib. Maij, pridie Pentecoſtes, in die Sabbati. In ipſa die Pentecoſtes elatus eſt: erat autem tunc ſecundum Aegyptios menſis Pachon dies vigeſimaprima, iuxta Græcos Artemiſij menſis tertia & vigeſima: ſecundum Romanos decimo ſeptimo Kalend. Iunias.* hæc ipſe: vt nulla exactior nota temporis deſcribi potuiſſe videatur. Sub hoc quoque anno eius interitum recenſet Proſper in Chronico, idemq; Zoſimum ſenſiſſe apparet.

V.

Erat adhuc Valentinianus catechumenus: qui paulo ante obitum profecturus cum exercitu aduerſus barbaros in Italiam irrumpentes, cupidus ante eam expeditionem initiari ſacro baptiſmo, Viennæ cum eſſet in Gallia, S. Ambroſium Mediolano, vt ab illo, quem patris loco habebat, baptizaretur, accerſit, ſed ipſo adhuc in itinere conſtituto, proditorum appetitus inſidiis occiſus eſt. Narrat hæc ipſe S. Ambroſius non ſine luctu his verbis a: *Audiuit in Tranſalpinis partibus poſitus, ad Italiæ fines barbaros appropinquaſſe: ſolicitus ne alieno hoſte ſuum regnum attentaretur, venire properabat, cupiens dimittere Gallicana otia, & pericula noſtra ſuſcipere. Hæc mihi cum aliis communia; illa priuata, quod ſæpe me appellabat abſentem, & à me initiandum ſe ſacris myſteriis præ ſe ferebat. Quinetiam cum rumor quidam ad Vienenſem pertuliſſet vrbem, quo inuitandi eius ad Italiam gratia, eo pergerem; quam gaudebat, quam gratulabatur me ſibi optato affore? Mora ei aduentus mei prolixior videbatur, atque vtinam aduentum ipſius nullus præueniſſet nuncius. Iam promiſeram me profecturum, reſpondens vel honoratis petentibus, vel Præfecto, vt tranquillitati Italiæ conſuleretur, me ſicut ſuperfluo ingerere non poſſem propter verecundiam, ita neceſſitatibus non defuturum. Confirmatum hoc erat. Ecce poſtridie litteræ de inſtruendis manſionibus, inuectio ornamentorum regalium, aliaque huiuſmodi, quæ ingreſſurum iter Imperatorem ſignificarent. Quibus rebus ab ipſis, quibus fuerat poſtulata, intermiſſa legatio eſt. Reus mihi videbar, ſperata mea præſentia, nec impleta. Sed vtinam viuenti tibi hunc deberem reatum. Excuſarem, quod nulla tua audiſſem pericula, nullas tuas accepiſſem litteras, quod non potuiſſem propriis animalibus occurrere, etiam ſi iter ingreſſus eſſem. Itaque ſecurus veniæ, dum dies ſubduco, aduentum tuum intelligo Ecce reſcriptum accipio, vt ſine mora pergendum putarem, eo quod vadem fidei tuæ habere me apud Comitem tuum velles. Num reſtiti? num moratus ſum? Additur, eo vt properarem ocyus, nec arbitrarer cauſam itineris mei Synodum Gallorum eſſe Epiſcoporum, propter quorum frequentes diſſenſiones crebro me excuſaueram, ſed vt ipſe baptizaretur in ipſo egreſſu. Geſtarum iam rerum indicia potius cognoſcere, ſed properandi ſtudio nihil aduertere poteram. Iam ſuperabam Alpium iuga, & ecce nuncius amarus mihi & omnibus de tanti morte Imperatoris. Reflexi iter fletibus meis laui. Quibus ego votis omnium proficiſcebar? Quo gemitu omnium reuertebar? non enim Imperatorem ſi[...], ſed ſalutem ereptam putabam. Quanto ipſe angebar dolore? primum quod tantus Princeps, quod dulce pignus meum, quod ita mei cupidiſſimus occidiſſet. Quos ego æſtus eius illo biduo fuiſſe comperi, quo litteris, quas ad me miſerat, ſuperuixit? Veſperi profectus eſt Silentiarius: tertio die mane quærebat, iam ne remeaſſet? iam venirem? Ita ſibi ſalutem quandam venturam arbitrabatur. O iuuenis optime, vtinam te viuentem inuenire potuiſſem: vtinam te dilatio aliqua meo reſeruaſſet aduentui. Nihil de aliqua mei virtute polliceor, nihil de ingenio atq; prudentia. Sed quanta ego cura inter te & Comitem tuum* (Arbogaſtem intelligit) *quanta ſedulitate concordiam & gratiam refudiſſem? Quam me ipſum pro tua obtuliſſem fide? Quam in me ipſum eos recepiſſem, quibus ille ſe timere dicebat? Certe ſi Comes non eſſet inflexus, tecum remanſiſſem. Præſumebam de te, quod ipſe me audires, ſi pro te non eſſe auditum videres. Multa habueram quæ tenerem: nunc nihil habeo præter lacrymas, & fletus.* hæc Ambroſius.

a Ambr. orat. in funere Valentin.

VI. CAVSA NECIS VALENTINIANI IMP.

Sed quæ cauſa eius interitus præceſſerit, Zoſimus illam ita deſcribit b: *Viſus Arbogaſtes ſubditis ſibi militibus idoneus, ob fortitudinem reique bellicæ ſcientiam & pecuniæ contemptum, magnam ad potentiam peruenit, adeoque tantus erat, vt etiam aduerſus Principem liberior eſſet, & quæcunq; non recte nec vti par erat fieri putabat prohiberet. Ea Valentinianus permoleſte ferens, reluctabatur quidem ſæpius, ſed nihil proficiebat: nam Arbogaſtes omnium militum beneuolentia munitus erat. Tandem Valentinianus haud ferens amplius, vt huic ſubiectus eſſet, cum Auguſto in ſolio ſedens accedentem videret Arbogaſtem, acerbius homine limis aſpiciens, litteras porrigit, quibus imperium ipſi abrogabat. Iis ille perlectis: Nec imperium mihi dediſti, ait, nec auferre poteris. quibus prolatis, diſcerptoque libello, & in terram abiecto, diſcedebat. Ex eo tempore non clanculum ſuſpiciones alebantur, ſed omnibus eorum inimicitiæ patebant.* donec ab eodem Valentinianus ferro confoſſus (vt ſubdit) cum ageret militibus ludos: verum nō ferro, vt ait, ſed laqueo ſtrangulatus: quod ipſum teſtatur Socrates c: Sozomenus d vero male, dum ſpontaneo laqueo periiſſe eū affirmat, quod ſcilicet hęc de eius obitu cubicularii ipſius leui fama ſparſiſſent: hoc namque eſt quod ait ſanctus Hieronymus e: *Adoleſcens Valentinianus & pene puer, poſt fugam, poſt exilia, poſt recuperatum multo ſanguine Imperium, haud procul ab vrbe fraternæ mortis conſcia, necatus eſt, & cadauer exanime ſuſpendio infamatum.* Ruffinus f vero tradit, cauſas, cur laqueo vitam finierit, ignoratas, & num ipſe ſibi vel alii iniecerint ipſi illum. Sed Ambroſius rerum etiam ſecreto geſtarum probe conſcius longe ab hac abhorret ſententia, vt ſibi ipſi adoleſcens manus conſciuerit: probe ſciens id dolo Arbogaſtis Comitis factum, quem præſentia ſua placare ſe potuiſſe affirmat, ſi illic adeſſe contigiſſet: etenim Paulino conſtat auctore, Ambroſium ab Arbogaſte omni obſeruantia cultum, quem ſæpe ab eodem Ambroſio tradit exceptum fuiſſe conuiuio, eaque de re inter ſuæ gentis Reges plurimum gloriari ſolitum. de ipſo enim iſta Paulinus g: *Per idem tempus Arbogaſtes Comes aduerſus gentem ſuam, hoc eſt, Francorum, bellum parauit; atque pugnando, non paruam multitudinem manu fudit, cum reſiduis vero pacem firmauit. Sed cum in conuiuio à Regibus gentis ſuæ interrogaretur, vtrum ſciret Ambroſium, & reſpondiſſet, noſſe ſe virum, & diligi ab eo, atque frequenter cum illo conuiuari ſolitum audiuit: Ideo vincis omnes, quia ab illo viro diligeris, qui dicit Soli, Sta, & ſtat.* hæc Paulinus à nobis recenſita, quod iure doluerit Ambroſius ſe præſentem minime fuiſſe, quo ſibi deuinctum Comitem ipſum Arbogaſtem placaſſet. Quod vero dicit idem Paulinus, eum fuiſſe natione Francum, id ipſum affirmat Zoſimus; ſed Sozomenus Galatam, hoc eſt, Gallum, appellat, idem eſſe Francum, quod Gallum exiſtimans. Francum quoque eum dixerunt alii. Quibus autem moribus compoſitum eſſet, vt ab Ambroſio amaretur, Suidas h declarat his verbis: *Arbogaſtes Francus, robore corporis & aſperitate animi flammæ ſimilis, proximus à Bautone* (hic Conſulatum geſſit cum Arcadio) *In hoc fuit conſtans & exquiſita moleſtia, & odium irreconciliabile auaritiæ, vnde diuitijs gregario militi nihil præſtabat. Quapropter Cæſari Theodoſio vtilis videbatur; vt qui ad Valentiniani mores viriles & iuſtos ſuam quoq; grauitatem adiungere, & regiam inſtar rectæ & immotæ columnæ ſuſtentare poſſet, ne quid in aula damni aut peccati admitteretur.* hęc Suidas de Arbogaſte: cui, ex ſententia etiam Regum barbarorum conſtat, ante tam immane facinus perpetratum omnia dextera contigiſſe, innumeriſque eum ferme auctum fuiſſe victoriis; poſt necem vero Imperatoris, iuſto ſanguine in eum clamante vindictam, ſemper in deteriora eſſe prolapſum.

b Zoſ. l. 4.
c Socrat. l. 5. c. 24.
d Sozom. l. 7. c. 22.
e Hieron. epiſt 3.
f Ruffin. l. 2. c. 31.

ARBOGASTES AMICVS S. AMBROSII.

g Paul in vita S. Ambroſ.

h Suid. verb. Arbogaſtes.

ARBOGASTIS VIRTVTES.

VII. VALENTINIANI MORES LAVDATI.

Quod vero ad Valentiniani ipſius mores pertinet, S. Ambroſius mira refert; delictaq; illa priſtina, quæ ante, vt faueret Arianis, iniquiſſime perpetrarat, relinquit obuoluta ſilentio, quod ſciret non puerulo ea fuiſſe adſcribenda peccata, ſed Iuſtinæ Auguſtæ Arianæ fœminæ, cuius nutu omnia voluebantur. Sed quod ad mores ſpectat: quam in primis ſtuderet ea corrigere, quę de ſe aliis diſplicere cognoſceret, his verbis oſtendit i: *Ferebatur primo ludis*

i Ambr. orat. in funere Valentin.

Circenſibus delectari: ſic iſtud abſterſit, vt ne ſolemnibus quidem Principum natalibus vel Imperialis honoris gratia Circenſes putaret eſſe celebrandos. Aiebant aliqui ferarum eum venationibus occupari, atque ab actibus publicis intentionem eius abduci; omnes feras vno momento iuſsit interfici. hæc de his Sanct. Ambroſius: quod enim nefas ſit opinari ſanctiſſimum virum vel leue mendacii folium attexuiſſe eius coronæ laudum, dicta ab eo fide digniſſima habenda ſunt; qui & hæc ſubdit: *Audire in Conſiſtorio negotia, & Danielis ſpiritu, in quibus dubitarent ſenes; vel perſona alicuius contuitu ducerentur, congruam vero adoleſcente videres ſenilem ferre ſententiam. Iactabant inuidi, quia prematurè prandium peteret; cœpit ita frequentare ieiunium, vt plerunq; ipſe impranſus conuiuium ſolemne ſuis Comitibus exhiberet, quo & religioni ſacra ſatisfaceret, & Principis humanitati,* ſed de eius caſtitate hæc addit:

VIIII. DE SCENICA FORMOSA.

Scenicæ, inquit, *cuiuſdam forma ac decore deperire Romæ adoleſcentes nobiles nunciabantur: iuſsit eam ad Comitatum venire. Miſſus pretio deprauatus, ſine mandati effectu redijt. Alterum miſit, ne voluiſſe emendare vitia adoleſcentum, & non potuiſſe videretur. Datus eſt obtrectandi aliquibus locus, Deductam tamen nunquam aut ſpectauit, aut vidit. Poſtea redire præcepit, vt omnes agnoſcerent, irritum eius non eſſe mandatum, & adoleſcentes doceret ab amore mulieris temperare, quam ipſe, qui potuit habere in poteſtate, deſpexerat. Et hæc fecit, cum adhuc non haberet vxorem, & tamen exhiberet ſui tanquam vinctus coniugio caſtitatem. Quis tam dominus ſerui, quam ille ſui corporis fuit? Quis tam aliorum arbiter, quam ille ſuæ cenſor ætatis? Quid de pietate eius loquar? Qui cum homines nobili ortos genere & locupleti proſapia, quæ cito mouere inuidiam ſolet regiæ cupiditatis, accuſator vrgeret, Præfectus inſiſteret: reſpondit, vt nihil cruentum ſanctis præſertim diebus ſtatueretur. Et cum poſt aliquot dies accuſatoris legeretur libellus, calumniã pronunciaturus, accuſatum libere, donec Præfectus cognoſceret, obſeruare iuſsit: neq; ante aut poſtea quiſquam tanti criminis ſub adoleſcente Imperatore formidauit inuidiam.* hæc & alia plura San. Ambroſius, qui tota illa oratione in eo argumento verſatur. Inferius vero de annis, quibus imperauit, hæc habet mendoſa lectio:

IX. TEMPVS QVO VALENTIN. REGNAVIT.

Metuo ne & tu nobis aliqua offenſione ſis raptus, vt octauo decimo regni tui anno imminentis mali acerbitatem quaſi iuſtus euaderes. hæc de tempore, quo imperauit. Cæterum ſi ratio ſubducatur ab anno, menſe, & die, quibus imperare cœpit, & quibus deſiit, nonniſi annos ſexdecim, menſes ſex, minus diebus octo contingit numerari: tot enim ſunt* dies à decima quinta Maij, qua obiit, vſque vigeſimam tertiam Nouemb. qua fuerat adſcitus in Imperium, vt impleatur menſis. Siquidem Valentinianum ſeniorem ex hac vita migraſſe cõſtat poſt Conſulatum Gratiani & Equitii, decimo quinto Kal. Decemb. ac poſt dies ſex (vt ex Ammiano dictum eſt) ipſe Valentinianus iunior regnare cœpit, anno Domini trecenteſimo ſeptuageſimo quinto; menſis Nouembris vigeſima tertia die: à quo tempore ſi numeres vſq; in præſentem annum, & menſis Maii diem decimam quintam, quibus eum deceſſiſſe perſpicue ſatis vidimus; non amplius quam dicto tempore reperies imperaſſe. vnde mendum in notam numeri apud S. Ambroſium irrepſiſſe, facile inducimur, vt credamus: ipſum enim vltra præſentem annum vitam produxiſſe, ea, quæ ſequenti anno dicentur, impoſſibile eſſe ſignificant. Erat Valentinianus cum obiit, annum agens ætatis vigeſimum ſeptimum inchoatum: ſiquidem ſub Gratiani & Dagalaiphi Conſulatu natum vidimus: ſententiam autem Ammiani a, qua eum fuiſſe quadrimum teſtatur anno trecenteſimo ſeptuageſimo quinto, ſecũdum quam dicendus eſſet obiiſſe annum ætatis agentem vigeſimum primum, ſuperius confutauimus.

* deſunt

a Ammia. lib. 30.

X.

Sic igitur vita functo Valentiniano corpus eius delatum eſt Mediolanum, nullo obice: nam proditores, ne ſe argue:ent tanti ſceleris reos, & ex hoc ſubiacerẽt inuidiæ, liberam euectionem regii cadaueris permiſere. *Vniuerſis hiſce* (inquit Zoſimus) *Theodoſio Principi eodem tempore renunciatis: vxor eius Galla fratrem deplorans regiam vniuerſam conturbabat, ſimul & ipſe Princeps magno mœrore curaq; conficiebatur.* hæc & alia Zoſimus: ſed quod ait de Galla Auguſta, bienio iam ante obitum Valentiniani ipſam vita functam, ſuperius ex Marcellino dictum eſt. Theodoſius vero, quod vnicum ſibi pietatis officium reliquum eſſe videbatur, de honorifica ſepultura curanda ad S. Ambroſium litteras dedit, qui ad eum iſta reſcripſit b:

LVCTVS THEODOSII.

b Ambroſ. epiſt. 34.

XI. EPISTOLA AMBROSII AD THEODOSIVM.

Silentium meum rupit ſermo clementiæ tuæ. Nihil enim in tam triſtibus rebus melius facere, in animum induxeram, quam ſi fieri poſſet, me ipſum abdere. ſed quia in receſſu aliquo delitеſcere & ſacerdotio exire non poteram, vel ſilentio intra me latebam. Doleo enim, fateor, dolore acerbo, non ſolum quod immatura ætate Valentinianus Auguſtus deceſſerit, ſed etiam quod informatus fide ac tuis inſtitutis tantam deuotionem erga Deum noſtrum induerat, atq; tanto in me incubuerat affectu, vt quem ante perſequebatur, nunc diligeret: quem ante vt aduerſarium repellebat, nunc vt parentem putaret. Quod ego non pro recordatione iniuriæ veteris exprompſi, ſed pro teſtimonio conuerſionis. Illud enim alienum, hoc ſuum; quod à te infuſum ſibi ita tenuit, vt matris perſuaſionem excluderet. Ille ſe à me nutritum præ ſe ferebat: ille vt ſedulum patrem deſiderabat: ille ſimulato à quibuſdam aduentus mei nuncio, impatienter præſtolabatur. Quinetiam illis ipſis publici doloris diebus, cum ſanctos & ſummos ſacerdotes Domini intra Gallias haberet. vt à me tamen ſacramentis baptiſmatis initiaretur, ſcribendum arbitratus eſt. Quod etiam ſi non rationabiliter, amabiliter tamen erga me ſuum ſtudium teſtificatus eſt.

XII.

Hunc ergo non intimo anhelem ſpiritu, ſecretiſq; mentis atq; animi viſceribus amplectar? Hunc mihi mortuum putem? immo mihi magis viuũ. Quas ego Domino deferebam gratias, quod ita in me cõuerſus eſſet, quod ita emendatus, quaſi ſenioris cuiuſdam ætatis mores induiſſet? quas clemẽtiæ tuæ, quod cum non ſolũ regno reddidiſſes, ſed etiam (quod eſt amplius) inſtituiſſes fidei & pietatis tuæ diſciplinis? Hunc ergo non doleam, qui integrũ, antequam ſacramentorum, quã deſiderauit, adipiſceretur gratiam, repentina obiiſſe morte? Refrigeraſti animũ, quod etiam ipſe dignatus es ferre teſtimonii dolori. Te, Imperator, arbitrũ teneo affectus mei, te mea mentis interpretẽ. Sed flendi tempora alias non deerunt: nunc de ſepultura eius, quoniã ſcripſit clementia tua ita hic procurandũ. Sed ex eo receſsit baptiſmatis; quod cognouerim, non repreſsi. Eſt hic porphyreticum labrũ pulcherrimũ, & in vſus huiuſmodi aptiſsimũ: nam & Maximianus Diocletiani ſocius ita humatus eſt. Sunt tabulæ porphyreticæ pretioſiſſimæ, quibus veſtiatur operculũ, quo regales exuuiæ claudantur. Hoc fuerat præparatum, ſed expectabatur reſcriptũ clementiæ tuæ, cuius perceptione recreatæ ſunt ſanctæ filiæ tuæ, filij tui Valentiniani ſorores, quæ ſe grauibus affiiciunt modis, & amplius exagitabantur, quod diu nihil ſcriberetur ſibi. Vnde iis non paruum acceſsit ſolatij: ſed dum inhumatæ ſunt reliquiæ, nequaquam ſibi parcunt: videntur enim ſibi germani ſui quotidianum funus tenere. Et re vera cum ſine fletu magno ac ſine dolore graui nunquam ſint: tamen quotieſcunq; eo accedunt, exangues reuertuntur. Et ipſis igitur conſuletur, & cariſſimis exuuiis, ſi acceleretur ſepultura, ne æſtiuo penitus ſoluantur calore: vix enim ſuperiorem æſtatem tranſegimus. Mandatum tuum ſeruo, & commendo Domino. Diligat te Dominus, quia tu Domini ſeruos diligis. hucuſque epiſtola Ambroſii ad Theodoſium Imperatorem.

SEPVLCHRVM VALENTINIANI.

XIII.

Curauit igitur, ex Theodoſii voluntate ſepulturam S. Ambroſius; & qua die corpus ſarcophago condendum erat, panegyricam habuit orationem: nam in ipſa inter alia c: *Sed iam,* inquit, *cara mihi complectar viſcera & debita quidam ſepulchro, prius tamen ſingula membra perſpiciam.* poſt multa autem de eodem licet catechumeno adhuc, vitam tamen ęternam conſecuto (nam quod expetitum baptiſmũ non acceperit, ſcelus anteuertit proditorum) hæc habet: *Nec nos quidem dubitemus de meritis Valentiniani, ſed iam credamus vel teſtimoniis Angelorum, quod deterſa labe peccati, ablutus aſcendit, quem ſua fides lauit, & petitio conſecrauit. Credamus, quia aſcendit à deſerto, hoc eſt, ex hoc arido & inculto loco ad illas florulentas delectationes, vbi cum fratre coniunctus æterna vitæ fruitur voluptate. Beati ambo, ſi quid meæ orationes valebunt, nulla dies vos ſilentio præteribit: nulla inhonoratos vos mea tranſibit oratio: nulla nox non donatos aliqua precum mearum contextione tranſcurret: omnibus vos oblationibus frequentabo.* Hæc Ambroſius. Habes, lector, ex ipſius munifica ſponſione, pro defunctis ſuffragiatum precibus, tum omni genere (vt ait) oblationum, pro concione, oratione publica decantata, idque ex antiquo (vt vidimus) Eccleſiæ vſus præſcripto, non recens ab Ambroſio inductum & vſurpatum.

AMBROSIVS LAVDAVIT VALENTINIANVM PVBLICA ORATIONE.

c Ambr. orat. in obitum Valentiniani.

SVFFRAGIA PRO DEFVNCTIS.

XIV. Quod enim ad ſalutem animæ Valentiniani ſpectare videtur; ea quidem Ambroſii certa ſecuraque teſtificatione firmatur: etenim non ſolum ad id ſignificandum baptiſmi votum atque petitio interceſſit, ſed præceſſit fidei Chriſtianæ fortis, conſtans, & animoſa confeſſio, cum (vt ex Ambroſio dictum eſt) vrgeret caterua Gentilium, & Senatus inſtaret pro reſtitutione Gentilium rituum: ſed & cum id (vt diximus) factum ante diem obitus eius ſit, vehemens ſuſpicio fuit mortem ipſi illatam arte Gentilium, ſicque confeſſor ac pene martyr ob necem illatam ex hac vita deceſſerit. Quæ enim ſunt poſtea ſubſecuta, arguunt ea, quæ præceſſerunt. Siquidem qui poſt eius obitum arripuit Imperium, Gentilibus idolorum cultoribus fauit, reſtituit iura templorum, ſacrificia intermiſſa ſedulo reuocauit Ethnicíſq; hominibus quæcunq; petiere conceſſit: vt plane proditione Gentilium id factum eſſe, coniectura non leuis intercedat. Sed iam ſingula diſquiramus, quæ hæc ſecuta ſunt.

XV. EVGENII PLVRES. Qui poſt Valentinianum regnare cœpit, fuit Eugenius: nomen ſibi tyrannus ſumens Auguſti, elatus in Imperium à Valentiniani interfectoribus. Quiſnam autem hic fuerit, cum plures eius nominis reperiantur viri, qui hoc ſæculo claruere: ne quod vnius eſt, alii tribuatur; de ſingulis dicendum puto. Primus omnium ille occurrit, qui claruit temporibus Conſtantii ac Iuliani; cuius ſtatua dicata in Foro Traiani, eiuſmodi erat inſcriptione notata *a*:

a Apud Smetium antiq. inſcrip. pag. 68. n. 6.

Fl. EVGENIO, V.C. EX. PRÆFECTO. PRÆTORIO
CONSVLI. ORDINARIO. DESIGNATO. MAGISTRO
OFFICIORVM. OMNIVM. COMITI. DOMESTICO
ORDINIS. PRIMI. OMNIBVSQ. PALATINIS
DIGNITATIBVS. FVNCTO. OB. EGREGIA. EIVS
IN. REMPVBLICAM. MERITA. HVIC
D. D. N. N. CONSTANTIVS. VICTOR. AC
TRIVMFATOR. SEMPER. AVGVSTVS. ET
IVLIANVS. NOBILISSIMVS. CÆSAR
STATVAM. SVB. AVRO. IN. FORO. DIVI
TRAIANI. QVAM. ANTE. SVB. DIVO
CONSTANTE. VITÆ. ET. FIDELISSIMÆ
DEVOTIONIS. GRATIA. MERVIT
ADPROBANTE. AMPLISSIMO. SENATV
SVMPTV. PVBLICO. LOCO. SVO
RESTITVENDAM. CVRAVERVNT

Deturbata illa quidem Eugenij ſtatua fuiſſe videtur à Magnentio tyranno, qui occiſo Conſtante, tyrannidem arripuit Imperii Occidentalis.

XVI. EVGENIVS PRÆFECT. VRBIS. Vixit his quoque temporibus Fl. Eugenius * Agellus Præfectus Vrbis, cuius memoria reperitur in baſi vnius columnarum ambientium Sanctuarium in baſilica San. Pauli, per Valentinianum ipſum, de quo egimus, reſtitui cœpta. qui ex loco & opere fuiſſe arguitur Chriſtianus, & ſicut familia, ita fortaſſe ſanguine coniunctus Aſellæ nobili Romanæ ac ſanctiſſimæ virgini, quæ à S. Hieronymo ſummis laudibus celebratur. Porro eiuſdem Eugenij breuis hæc legitur ibi inſcriptio:

* Aſellus

FL. EVGENIVS. ASELLVS
C. C. PRÆF. VRB.
V. S. I. REPARAVIT

Cæterum neminem horum fuiſſe Eugenium tyrannum, de quo agimus, certum eſt: ſiquidem prior ille Conſul ordinarius deſignatus, antequam Conſulatum adiret, diē obiit: poſterior vero iſte, quod Vrbanam geſſerit Præfecturam, longe diuerſus ab Eugenio tyranno fuiſſe conuincitur, qui nunquam huiuſcemodi muneris dignitate functus aliquando reperitur; etenim nulla prorſus natalium claritudine nobilis iſte fuit, quem clientem & famulum Arbogaſtis nominat Claudianus, cum ait *b* his verſibus:

Proh crimen ſuperum, longi proh dedecus æui:
Barbarus Heſperias exul poſſederat oras,
Sceptraq; deiecto dederat Romana clienti. & alibi *c*:
Hunc ſibi Germanus famulum delegerat exul.

b Claud. in Panegyric. de tertio Honorij Conſulatu. c Idem in Panegyric. de 4. Conſulatu. EVGENIVS TYRANNVS.

Ignobilis plane hic, quem Arbogaſtes euexit in Imperium, Eugenius fuit. Inſuper extitit & alius quoq; Eugenius eunuchus, qui Procopio aduerſus Valentem tyrannidem exercenti ipſo Imperii exordio præſto fuit, cuius meminit Zoſimus *d*: ſed cum de Eugenio agit, qui occiſo Valentiniano imperauit, plane diuerſum ab hoc fuiſſe ſignificat: quem obſcurum genere, rhetoricis facultatibus, quas publice profeſſus erat, tantummodo clarum, in aula verſatum, Rhicomeri Duci familiaritate coniunctum, & eius commendatione ab Arbogaſte in familiaritatem acceptum tradunt.

d Zoſ. l. 4.

XVII. LEGATIO AB EVGENIO AD THEODOSIVM. Sic igitur ſublimatus in Imperium Eugenius, legationem ad Theodoſium pro pace miſit, functuſq; eſt eo munere inter alios Ruffinus Athenienſis: *qui* (inquit Zoſimus *e*) *nec litteras Arbogaſtis ſecum ferebat, nec vllam aliam mentionem illius faciebat. Cum Princeps Theodoſius in deliberando, Legatiſque cōuenienter reſpondendo cunctando detinuit.* Addit Ruffinus, miſſos tunc fuiſſe etiā Legatos ſacerdotes, qui Arbogaſtem culpa purgarent, inſontemq; eum penitus mōſtrarent. Cæterum inter hæc Theodoſius de expeditione aduerſus Eugenium paranda cogitare cœpit: cum interim Eugenius Gentilium vatū deciperetur promiſſis, de quo hæc Sozomenus *f*. *Porro Eugenius quidam, erga Chriſtianorum religionem non ſincere affectus, Principatum inuaſit, & Imperij inſignia aſſumpſit. Putabat enim, ſe id, quod conabatur, abſque impedimento conſecuturum, inductus quorundam verbis, qui ſe futura prædicturos pollicebantur ex victimarum immolatione, & viſcerum inſpectione, & obſeruatione ſiderum. Harum rerum ſtudioſi tunc erant cum alij multi apud Romanos in dignitate conſtituti viri, tum etiam Flauianus tunc temporis Præfectus, vir eximius, & in rebus politicis prudens habitus, quiq; inſuper ex omnis generis diuinationis ſciētia exacte præſcire futura credebatur.* fuit hic perneceſſarius Symmachi Conſularis, cuius ad eum ſcriptæ extant complures epiſtolæ, quibus plane intelligitur ipſum idololatriæ addictiſſimum fuiſſe. Sed pergit auctor: *Hac enim exiſtimatione Eugenium potiſſimum perpulit, vt ad bellum ſeſe pararet cum Imperium illi fato deſtinatum eſſe Flauianus aſſeueraret, & victoriam ex pugna illi ceſſuram, & mutationem religionis Chriſtianæ.* hæc Sozomenus. At quinam fuerint vtriuſq; Principis apparatus, ſuo loco dicturi ſumus inferius.

e Zoſ. l. 4.

f Sozom. l. 7. c. 22.

XVIII. REDDITA GENTILIBVS ARA VICTORIÆ ET ALIA IVRA. Quid autem Gentilium deorum defenſor, Imperatorem nactus quamuis Chriſtianum, tamen ad Gentilitatem propenſiorem, Flauianus ab Eugenio. ſimulac Auguſtus acclamatus eſt, petierit & obtinuerit; Paulinus ita declarat *g*: *Non multo poſt, petentibus tunc Flauiano Præfecto & Arbogaſte Comite aram victoriæ, & ſumptus cærimoniarum* (*quod Valentinianus auguſtæ memoriæ adhuc in iunioribus annis conſtitutus denegauerat*) *oblitus fidei ſuæ conceſſit. Hoc vbi audiuit ſacerdos Ambroſius, relicta ciuitate Mediolanenſi, ad quam ille feſtinato veniebat, in Bononienſem ciuitatem emigrauit.* inuitatus namq; fuerat à Bononienſi Epiſcopo ad tranſlationem S. Agricolæ martyris, de qua ipſe meminit *h*, atq; martyris reliquias acceptas ſecum vexiſſe teſtatur. *Bononia vero recedens* (ſubdit Paulinus) *Fauentiam vſque perrexit: vbi cum aliquantis degeret diebus, inuitatus à Florentinis, ad Tuſciam vſque deſcendit, declinans magis aſpectum ſacrilegi viri, non formidans imperantis iniuriam.* Tunc & epiſtolam ad eundem dedit, qua cauſam ſignificauit, cur ipſo non expectato, Mediolano receſſerit, reddemus hic ipſam; licet eandem à noſtra bibliotheca acceptam, in Sixtina editione edendam propoſuerimus cum aliis S. Ambroſii epiſtolis: eſt autem huiuſmodi *i*:

g Paul. in vita S. Ambroſ.

h Ambr. in exhortat. ad virgin. AMBROSIVS VITAT ET LITTERIS CORRIPIT EVGENIVM

i Ambr. ep. 15. edit. Sixti.

XIX. AMBROSII MEDIOLANI DISCESSVS CAVSA.

Clementiſſimo Imperatori Eugenio Ambroſius Epiſc.

Seceſſionis meæ cauſa timor Domini fuit, ad quem omnes actus meos, quantum queo, dirigere, neque vnquam ab eo mentem deflectere, nec pluris facere cuiuſuis hominis, quam Chriſti gratiam conſueui. Nemini enim facio iniuriam, ſi omnibus Deum præfero, & confidens in ipſum, non vereor vobis Imperatoribus dicere quæ pro meo captu ſentio. Itaque quod apud alios Imperatores non tacui, nec apud te, clementiſſime Imperator, tacebo. Atque vt ordinem rerum cuſtodiam, ſtrictim recenſebo, quæ ad hoc ſpectant negotium. Retulerat vir ampliſſimus Symmachus, cum eſſet Præfectus Vrbis, ad Valentinianum auguſtæ memoriæ Imperatorem iuniorem, vt templis, quæ ſublata fuerant, reddi iuberet. Functus eſt ille partibus ſuis pro ſtudio & cultu ſuo. Vtique etiam ego Epiſcopus partes

meas debui recognoſcere. Dedi libellos Imperatori duos, quibus ſignificarem ſumptus ſacrificiorum Chriſtianum virum non poſſe reddere, & non fuiſſe quidem me auctorem cum tollerentur, auctorem tamē fieri quo minus decernerentur, debere, quia dare pretia ſacrificiorum ſimulacris videretur, non reddere. Quod enim ipſe non abſtulerat, non quaſi ipſe reddebat, ſed arbitratu proprio largiebatur ad ſuperſtitionis impenſas. Poſtremo ſi feciſſet, aut non veniret ad eccleſiā; aut ſi veniret, futurum, vt aut ſacerdotē non inueniret, aut inueniret ſibi in eccleſia reſiſtentem. Nec ad excuſationem obtendi poſſe, quod eſſet catechumenus, cum non liceat etiam catechumenis ſumptus idolis ſubminiſtrare. Lecti ſunt libelli mei in Conſiſtorio: aderat ampliſſimus honore magiſterij militaris Bauto comes, & Rumoridus, & ipſe eiuſdem dignitatis Gentilium nationum cultui inſeruiens à primis pueritiæ ſuæ annis Valentinianus tunc temporis audiuit ſuggeſtionem meam, nec fecit aliud, niſi quod fidei noſtræ ratio poſcebat. Acquieuerunt etiam Comites ſui.*

*Rumorodius,

XX. *Poſtea etiam clementiſſimo Imperatori Theodoſio coram intimaui, atq; in os dicere non dubitaui: cui intimata Senatus legatione huiuſmodi, licet non totus Senatus popoſcerit, inſinuationi meæ tandem aſſenſionem detulit: & ſic aliquibus ad ipſum non acceſſi diebus, nec moleſte tulit: quia non pro meis commodis faciebam; ſed quod & ipſi & animæ meæ proderat, in conſpectu regis loqui non confundebar a. Iterū Valentiniano auguſtæ memoriæ Principi legatio à Senatu miſſa intra Gallias, nihil extorquere potuit: & certe aberam: nec aliquid tunc ad eum ſcripſeram. Sed vbi clementia tua Imperij ſuſcepit gubernacula, compertum eſt poſtea donata illa eſſe præcellentibus in Republica, ſed Gentilis obſeruantiæ viris: & fortaſſe dicatur, Imperator Auguſte, quia ipſe non templis reddideris, ſed bene meritis de te donaueris. Verum noſti pro Dei timore agendum eſſe conſtanter: quod etiam pro libertate frequenter fit, non ſolum à ſacerdotibus, ſed etiam ab his, qui vobis militant, aut in numero habentur prouincialium. Te imperante petierunt Legati, vt templis redderes: non feciſti, iterum alteri poſtulauerunt: reniſus es, & poſtea ipſis, qui petierunt, donandum putaſti.*

a *Pſal.* 118.
AMBROS. REDARGVIT EVGENIVM OB SVMPTVM EROGATVM GENTILIVM SACRIFICIIS.

XXI. *Etſi Imperatoria poteſtas magna ſit, tamen conſidera, Imperator, quantus ſit Deus, qui corda b omnium videt, conſcientiam interiorem interrogat, nouit omnia, antequam fiant, nouit intima pectoris tui. Ipſi falli vos non patimini, & Deum vultis celare quicquam? Hoc non cecidit in animum tuum? Quamuis enim illi agebant tam perſeueranter, nonne tuū fuit, Imperator, pro Dei ſummi & veri & viui veneratione perſeuerantius obſiſtere, & negare, quod erat iniuria ſacræ legis? Quis inuidet, quoniam quæ voluiſti, aliis donauiſti? Non ſumus ſcrutatores veſtræ liberalitatis, nec aliorū cōmodorum inuidi ſed ſumus interpretes fidei. Quo modo offers dona tua Chriſto? Pauci æſtimabunt, quid feceris, omnes quid volueris, quicquid illi fecerint, tuum erit; quicquid non fecerint, ſuum: & ſi es Imperator, Deo ſubditus magis eſſe debes. Quo modo ſacerdotes Chriſti tua munera diſpēſabunt? Fuit huiuſmodi quæſtio temporibus ſuperioribus, & tamen fidei Patrum ipſa ceſſit perſecutio, & Gentilitas detulit.*

b *Act.* 1. *Dan.* 13.

XXII. *Nam cum ageretur agon quinquennalis in ciuitate Tyro c, & ad ſpectandum veniſſet Antiochia Rex, ſceleratiſſimus Iaſon ordinauit ſacrorum procuratores, vt ab Hieroſolymis Antiochenſes ferrent didrachmas argenti CCC. & illas darent ad ſacrificium Herculis: verum Patres non Gentilibus dederunt pecunias, ſed viris fidelibus ſuis miſſis proteſtarunt non erogari ad deorum ſacrificium, quia non cōgruebat, ſed in alios ſumptus dari, & pronunciatum eſt (quia ille ad ſacrificium Herculis miſſum dixerat argentum) ſuſcipi quidem debere in id ad quod erat miſſum: ſed quia illi, qui detulerant, reſiſtebant pro ſtudio & cultu ſuo, vt non ſacrificio proficerent, ſed aliis neceſſitatibus: tradita ſunt pecuniæ ad conſtructionem nauium, etſi coacti miſerunt, non tamen ad ſacrificium, ſed ad alios ſumptus Reipublicæ. Deniq; qui attulerant, vtiq; potuiſſent tacere: ſed lædebant fidē, quia ſciebant quo deferrent; & ideo miſſi ſunt viri timentes Deum, qui agerent, vt non templo, ſed ad impenſas nauium, quæ miſſa fuerant, deputarentur. Illis enim crediderunt pecunias, qui cauſas agerent ſanctæ legis. Iudex rerum effectus fuit, qui abſoluit conſcientiā. Si poſiti in aliena poteſtate ſic præcauebant: quid te oportuerit facere, ô Imperator, dubitari non poteſt. Te vtiq; nemo cogebat, nemo habebat in poteſtate: debuiſti ſacerdotem conſulere.*

c 2. *Machabæor.* 4.
ARGVMENTVM AB EXEMPLO.

XXIII. *Ego certe quando tunc reſtiti, etſi ſolus reſtiti, tamen non ſolus volui, nec ſolus id ſuaſi. Quoniam igitur meis vocibus & apud Deum & apud omnes homines teneor, aliud mihi non licere intellexi, aliud non oportere, niſi vt conſulerem mihi, quia non potui tibi cedere modeſte. Certe diu preſſi, diu texi dolorem, nulli quicquam intimandum putaui: diſſimulare mihi nunc non licet, tacere liberum non fuit. Ideo etiam in primordiis Imperij tui ſcribenti, non reſcripſi, quia iſtud præuidebam futurum. Denique repoſcenti literas, cum ipſe non reſcriberem, dixi: Hæc cauſa eſt, quod extorquendum ei arbitror. Tamen vbi cauſa emerſit officij mei, pro his, qui ſolicitudinem ſui gerebant, & ſcripſi & rogaui: vt oſtenderem in cauſis Dei, timorem mihi iuſtum ineſſe, nec pluris me facere adulationem, quam animam meam: in his vero, in quibus vos rogari decet, etiam me exhibere ſedulitatem poteſtati debitam; ſicut & ſcriptum eſt d: Cui honorem, honorem: cui tributum, tributum: Nam cum priuato detulerim corde intimo, quo modo non deferrem Imperatori? Sed qui vobis deferri vultis, patimini, vt deferamus ei, quem Imperij veſtri vultis auctorem probari.* hactenus Ambroſii epiſtola ad Eugenium.

AMBROSII PRO PIETATE CERTAMEN.

d *Rom.* 13.

XXIV. Recitat ex eadem epiſtola fragmentum Paulinus. Sed ſequamur Ambroſium: qui cum perueniſſet Florentiam, opportune accidit, vt rogatus dedicaret eccleſiam à Iuliana clariſſima fœmina erectam: ſub cuius altare condidit idem ſanctus reliquias martyris Agricolæ, quas Bononiæ acceperat. Habuit ibidem luculentam orationem Ambroſius, qua cum religioſæ fœminæ in erectione baſilicæ factum laudibus celebrant, maiori tamen præconio extulit, quod de de viuis lapidibus nobilius templum Deo dicaret, nempe tres filias vna cum filio. Fuit Eccleſia illa nomine ſancti Laurentij nuncupata, eademq; Ambroſiana dicta à ciuibus, in memoriam tanti viri, qui eam dedicaſſet, Ambroſij. Ibi cum ageret ſanctus Antiſtes, cum ſancto Zenobio eius ciuitatis Epiſcopo familiaritatis vſus ipſi interceſſit, plurib. inter ſe officiis declaratus; quæ Paulinus recenſet, ſicut & præclara miracula ibidem Apoſtolis digna edita. Permanſit ibi Ambroſius, vt putatur, vſq; ad reditum Mediolanum, nempe ad biennium: conſtat enim eodem auctore Paulino, Mediolanum non ante reuerſum, quam ſub Conſulatu Arcadij tertio atque Honorij ſecundo, quo anno Theodoſius in Italiam deſcendit aduerſus Eugenium.

AMBROS. QVID FLORENTIÆ.

XXV. Cæterum etſi Florentia receſſit Ambroſius corpore, tamen virtute iugiter manſit: cuius quidem rei certum exhibuit experimentum, tum quod ſanctus Zenobius teſtatus eſt, ſe mirando quodam modo, abſente illo licet, vidiſſe tamen Ambroſij ſpeciem ipſum in omnibus reddentem quaſi orantem in baſilica Ambroſiana, tum etiam cum poſt obitum præſto illi ciuitati fuit aduerſus ducenta millia barbarorum, dum obſidione cingeretur à Rege Radagaiſo. At de his pluribus inferius tomo quinto acturi ſumus: Sed ad Eugenium reuertamur. Falſa ipſe ſpe illectus oraculorum ac diuinationum Gentilium, nihil non induſit, quod iidem pro reſtituendo collapſo cultu deorum poſtulaſſent: iiſque parare ſe cœpit præſidiis ad reſiſtendum Theodoſio, ſi armis decernere haberet in animo: hiſque munimentis ſtabiliendum ſibi curauit Imperium, homo alioqui Chriſtianitatis ferens imaginem.

CONTRARIA STVDIA THEODOSII ET EVGENII.

Cum è contra Theodoſius, ſemel atque iterum expertus, nihil adeo ac pietatem erga Deum ad barbaros ac tyrannos debellandos conducere, nihil antiquius habuit, quam diuinum auxilium quibus valeret officiis demereri, conciliareq; piis legibus diuinum numen, quod ſacrilegis reſcriptis ab Eugenio ſciret offenſum. Quod igitur magno animi dolore cognouiſſet, Eugenii conceſſione reſtitui in Romano Capitolio aram Victoriæ, occluſa diu reſerari Gentilium templa, fumare Vrbem nidore deteſtabilium ſacrificiorum, oracula conſuli, extaque inſpici animalium: quod tamen ſibi non adhuc integrum eſſet, his malis occurrere; quibus valuit modis, contrariis legibus repugnare niſus, hanc aduerſus idolorum cultores edidit ſanctionem e:

e *l.* 12. *de Pagan. C. Theodoſ.*

XXVI. *Nullus omnino ex quolibet genere, ordine hominum, dignitatū, vel in poteſtate poſitus, vel honore perfunctus, ſiue potens forte naſcendi, ſeu humilis genere, conditione, fortuna, in nullo penitus loco, in nulla vrbe, ſenſu carentib. ſimulachris, vel inſontē victimā cædat, vel ſecretiore piaculo larem, ignem, ero genium, penates nidore veneratus, accēdat lumina, imponat thura, ſerta ſuſpendat. Quod ſi quiſpiā immolare hoſtiā ſacrificaturus audebit, aut ſpirātia exta cōſulere,*

THEODOSII RESCRIPTVM ADVERSVM GENTILIVM CVLTVM.

ad exem-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ad exemplum maieſtatis reus, licita cunctis accuſatione delatus, excipiat ſententiam competentem, etiam ſi nihil contra ſalutem Principum aut de ſalute quæſierit. Sufficit enim ad criminis molem, naturæ ipſius leges velle reſcindere, illicita perſcrutari, occulta recludere, interdicta tentare, finem quærere ſalutis alienæ, ſpem alieni interitus polliceri. Si quis vero mortali opere facta & æuum paſſura ſimulacra, impoſito thure, venerabitur, ac ridiculo exemplo metuens, ſubitoque ipſe vel redimita vittis arbore, vel erecta effoſſis ara ceſpitibus, vanas imagines humiliore licet muneris præmio, tamen plena religionis iniuria honorare tentauerit: is vtpote violatæ religionis reus, ea domo, ſeu poſſeſſione mulctabitur, in qua eum Gentilicia conſtiterit ſuperſtitione famulatum. Namque omnia loca, quæ thuris conſtiterit vapore fumaſſe (ſi tamen ea in iure fuiſſe thurificantium probabuntur) Fiſco noſtro aſſocianda cenſemus. Sin vero in templis, fanisve publicis, aut in ædibus agrisve alienis tale quiſpiam ſacrificandi genus exercere tentauerit: ſi ignorante Domino vſurpata conſtiterit, viginti quinque libras auri mulctæ nomine cogetur inferre: conniuentem vero huic ſceleri par ac ſacrificantem pœna retinebit. Quod quidem ita per Iudices, ac Defenſores, ac Curiales ſingularum vrbium volumus cuſtodiri, vt illico per hos comperta in iudicium deferantur, per illos delata plectantur. Si quid autem ij tegendum gratia, aut incuria prætermittendum eſſe crediderint: commotioni iudiciariæ ſubiacebunt. Illi vero moniti, ſi vindictam diſſimulatione diſtulerint, triginta librarum auri diſpendio mulctabuntur, Officiis quoque eorum damno parili ſubiugandis, Dat. VI. Idus Nouembris, Conſtantinopoli, Arcadio Auguſt. II. & Ruffino Coſſ. Hi ſunt primi Theodoſij ad futurum bellum apparatus ex religione comparati.

XXVII.

At nec id ſatis, ſibi ſubiectum Imperium ab idololatriæ ſordibus expurgare: ſed & Chriſtianam religionem conatus eſt ab hæreſum inquinamentis liberam reddere. quamobrem hoc ipſo anno aduerſus hæreticos ita reſcripſit *a*:

a l. 21. de hæret. C. Theod.

QVID THEODOS. ADVERSVS HÆRETICOS.

In hæreticis erroribus quoſcumque conſtiterit vel ordinaſſe clericos, vel ſuſcepiſſe officium clericorum, denis libris auri viritim mulctandos eſſe cenſemus: locum ſane, in quo vetita tentantur, ſi cohibentia domini patuerit, Fiſci noſtri iuribus aggregari. Quod ſi id poſſeſſorem (quippe clanculum geſtum) ignoraſſe conſtiterit: conductorem eius fundi, ſi ingenuus eſt, decem auri libras Fiſco noſtro inferre præcipimus: ſi ſeruili fæce deſcendens, paupertate ſui pœnam damni ac vilitate contemnit, cæſus fuſtibus, deportatione damnabitur. Tum illud ſpecialiter præcauemus: vt ſi villa dominica fuerit, ſeu cuiuslibet publici iuris, & conductor & procurator licentiam dederit colligendi; denis libris auri, propoſita condemnatione mulctentur. Verum ſi quos talibus repertos obſecundare myſteriis, ac ſibi vſurpare nomina clericorum, iam nunc proditum fuerit; denas libras auri exigi ſingulos & inferre præcipimus. Datum XVII. Kalendas Iulij, Conſtantinopoli, Arcadio Auguſto ſecundum, & Ruffino Coſſ.* meminit huius legis Sanctus Auguſtinus in Epiſtola ad Bonifaciū *b*: *Qua*, inquit, *Theodoſius piiſſimæ memoriæ promulgauit, vt quiſquis hæreticorum Epiſcopus vel clericus vbilibet eſſet inuentus, decem libris auri mulctetur, &c.* de eadem quoque mentionem habet, ſcribens ad Ianuarium *c*, nec non cum diſputat aduerſus Creſconium *d*. Sunt hæc Theodoſij arma aduerſus tyrannorum hoc anno in ſequens bellum diſpoſita, quibus & hæc poſt menſem elapſum aduerſus eoſdem addidit *e*:

* conniuentia

b Auguſt. ep. 50.

c Auguſt. ep. 68.

d Aug. contra Creſco. l. 3. c. 47.

e l. 3 de hæ. qui pro relig. contend. C. Theod.

Deportatione dignus eſt, qui nec generali lege admonitus, nec competenti ſententia emendatus, & fidem Catholicam turbat & populum. Dat. XV. Kal. Aug. Conſtantinop. Arcadio Aug. II. & Ruffin. Coſſ.

XXVIII.

Quod vero generali lege ſancierat, occaſione (vt diximus) Iouiniani & ſociorum eius monachorum vagantium, ne in ciuitatibus monachi apparerent, ſed deſerta loca peterent; quoniam hæc in iniuriam & damnum cōuertebantur etiam illorum, qui pij frugiq; eſſent: emendans quæ promulgauerat Theodoſius, hoc anno iſta reſcripſit *f*:

f l. 2. de monach. C. Theod.

THEODOSIVS REVOCAT QVÆ DE MONACHIS SCRIPSERAT.

Monachos, quibus interdictæ fuerant ciuitates, dum iudiciariis aguntur iniuriis, in priſtinum ſtatum ſubmota hac lege eſſe præcipimus. Antiquata ſiquidem noſtræ clementiæ iuſſione, liberos in oppidis largimur eis ingreſſus. Dat. XV. Kal. Maij Conſtantinop. Arcadio A. II. & Ruffin. Coſſ. ſed & de Paſchalibus feriis ita ad Tatianum:

Actus omnes ſiue publici, ſiue priuati diebus quindecim Paſchalibus conquieſcant. In his tamen & emancipandi & manumittendi cuncti licentiam habeant, & ſuper his ante non prohibeantur. Dat. Kal. Ian. iiſdem Coſſ.

XXIX.

Sed & idem Imp. Theodoſius cum illibate conſeruatū voluerit ius Eccleſiarum, ne id fieret damno alterius, cauit: quamobrem de his, qui confugiunt ad eas, iſta ſanciuit *g*:

g l. 1. de his qui confug. ad Eccleſ. C. Theod.

DE FVGIENTIBVS AD ECCLESIAM DEBITORIBVS.

Publicos debitores, ſi confugiendum ad Eccleſias crediderint, aut illico extrahi de latebris oportebit, aut pro his ipſos, qui eos occultare probantur, Epiſcopos exigi. Sciat igitur præcellens auctoritas tua, neminem debitorum poſthac à clericis defendendum; aut per eos, eius, quem defendendum eſſe crediderint, debitum eſſe ſoluendum. Dat. XV. Kal. Nou. Conſtantinop. Arcadio Aug. II. & Ruffin. Coſſ. hæc plane ipſa lex eſt, cuius vigore compulſus aliquando S. Auguſtinus perſoluere quod debebat qui cōfugerat ad Eccleſiam, pro eius debiti diſſolutione de collecta facienda in populo litteras dedit, ex quibus iſta deſcribimus *h*:

h Auguſt. ep. 215.

XXX.

AVGVSTINVS PRO DEBITORE SE OBLIGAT.

Cum frater noſter Faſtius debito decem & ſeptem ſolidorum ab oppignoratoribus vrgeretur, vt redderet: quod ad præſens vnde explicaret ſe, non inueniebat; ne corporalem pateretur iniuriam, ad auxilium ſanctæ Eccleſiæ conuolauit: illi etiam exactores cum proficiſci cogerentur, & ideo dilationem dare non poſſent, grauiſſimis me querelis onerauerunt, ita vt eis illum traderē, aut quod ſibi deberi oſtendebant, vnde acciperem, prouiderem. Cumq; obtuliſſem Faſtio, vt veſtram ſanctitatem de neceſſitatibus eius alloquerer, pudore deterritus, ne facerem, deprecatus eſt. Ita ego maiore neceſſitate coarctatus, à fratre noſtro Macedonio decem & ſeptem ſolidos accepi, quos in cauſam eius continuo dedi, promittente illo, quod ad certum diem cum eis reddendis poſſet occurrere, & conſentiente, vt ſi non poſſet occurrere, ſermo de illo fieret ad veſtram miſericordiam, quam fraternam fratribus exhibere conſueuiſtis. Nunc ergo, quoniam abſens eſt, reſtat, vt ſubueniatis, non illi, quem nemo compellat abſentem, ſed pollicitationi meæ, cuius exiſtimatio vobis ſemper eſt præſens. Iam enim dies, ad quē ſe promiſerat occurſurū, tranſactus eſt; & ego ei, qui ſolidos ſuos fidei meæ commiſit, quid reſpondeam, non inuenio, niſi vt faciam quod me facturum eſſe promiſi. Sed quoniam non ſum de hac re commonitus, vt die Pentecoſtes, quando aderat maior veſtra frequentia, ſermonem inde facerem: peto vt has litteras pro lingua mea præſente habere dignemini, admonente vos & exhortante in cordibus veſtris Deo & Domino noſtro, cui credidiſtis. & paulo poſt: *Quoniam ergo domeſticus fidei eſt, Chriſtianus fidelis, Catholicus frater noſter, pro cuius ſupplenda neceſſitate vos peto, vt faciatis, quod Dominus imperat, ſine triſtitia, ſine murmuratione & cum lætitia & hilaritate facite.* & in fine: *Scripſi eis etiam presbyteris, vt ſi quid minus fuerit poſt collationem ſanctitatis veſtræ, compleant ex eo, quod habet Eccleſia, dum tamen vos ſecundum quod placet hilariter offeratis: quia ſiue de veſtro, ſiue de Eccleſia detur, omnia Dei ſunt, & deuotio veſtra dulcior erit theſauris Eccleſiæ, &c.* hæc Auguſtinus, quæ occaſione legis editæ, & ad inſinuādum vſum collectarum (de quo multa ſuo loco ſuperius) recenſuiſſe non piguit.

COLLECTA INDICITVR AB AVGVSTINO.

XXXI.

Quod rurſum ad S. Auguſtinum pertinet: hoc ipſo anno, publica diſputatione contulit cum Fortunato veteranoſo hæretico Manichæo Hippone regio, ſpectante & audiente populo, excipiētibus eam Notariis. Extant ipſa Acta eiuſmodi exordio ſcripta *i*: *Quinto Kalendas Septembris, Arcadio Auguſt. bis, & Ruffino viris clariſſimis Conſulibus, habita diſputatio aduerſus Fortunatum Manichæorum presbyterum in vrbe Hipponenſium regionum in balneis Soſii ſub præſentia populi. Auguſtinus dixit, &c.* Huius autem congreſſus occaſionem Poſſidius ita deſcribit *k*: *Sane tunc in illa Hipponenſi vrbe Manichæorum peſtilentia quamplurimos ciues & peregrinos infecerat & penetrauerat, ſeducente & decipiente eiuſdem hæreſis quodam presbytero, nomine Fortunato, ibidem conuerſante atque manente. Interea Hipponenſes ciues, & peregrini Chriſtiani, tam Catholici, quam etiam Donatiſtæ, adeunt Auguſtinum presbyterum, atque depoſcunt, vt illum hominem Manichæorum presbyterum, quem doctum credebant, videret, & cum eodem de lege tractaret. Quod idem (vt ſcriptum eſt l) paratus ad reſpon-*

DISPVTATIO AVGVSTIN. CONTRA FORTVNATVM

i Auguſt. contra Fortunat.

k Poſſid. Vit. S. Aug. c. 6.

l 1. Pet. 3.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

ſionem omni poſcenti ſe rationem de fide & ſpe, quæ in Deum eſt, potenſq; exhortari in doctrina a *ſana, & contradicentes redarguere, minimè renuit: ſed vtrum etiam hoc Fortunatus fieri vellet, ſciſcitatus eſt. At illi confeſtim ad ipſum Fortunatum id detulerunt, petentes & exhortantes & flagitantes, quod id minime recuſaret.*

a Tit. 1.

XXXII. *Sane quoniam idem Fortunatus iam apud Carthaginem ſanctum nouerat Auguſtinum adhuc in eodem ſecum errore conſtitutum, cum eodem congredi pauitabat. Veruntamen ſuorum maximè inſtantia coactus ac verecundatus, promiſit cominus ſe eſſe venturum, certamenq; diſputandi ſubiturum. Vnde condicto die & loco, conuenerunt in vnum, concurrentibus quamplurimis viris ſtudioſis, turbiſq; curioſis: & apertis Notariorum tabulis diſputatio eſt cœpta primo, & ſecundo finita eſt die. In qua ille Manichæus præceptor (vt Geſtorum continet fides) nec Catholicam aſſertionem potuit euacuare, nec Manichæorum ſectam, ſubnixa veritate, valuit comprobare: ſed deficiens reſponſione, vltimo collaturum ſe cum ſuis maioribus ea, quæ refellere non potuit, profeſſus eſt: & ſi ſibi forte de his ſatis minime feciſſent, ſuæ animæ conſulturum. Atque ita ab omnibus, apud quos magnus & doctus videbatur, nihil valuiſſe in ſua ſecta aſſertione iudicatus eſt. Qua ille confuſione affectus, & ſequenti tempore de Hipponenſi ciuitate profectus, ad eandem amplius non remeauit. At ſic per memoratum Dei hominem omnium cordibus vel qui aderant, vel qui abſentes illa, quæ geſta ſunt, cognouerant, error ille ablatus, Catholica eſt intimata ac retenta ſincera religio.* hactenus Poſſidius.

SVPERATVR FORTVNATVS AB AVGVSTINO.

XXXIII. Fuiſſe autem hæc nouiſſima verba Fortunati, cum ab Auguſtino adeo arctatus eſſet, vt effugium prorſus nullũ illi pateret, Acta docent: *Fortunatus dixit: Sine præiudicio profeſſionis meæ dixerim. Illa, quæ à te opponuntur, cũ retractauero meis cũ maioribus: ſin minus reſponderint interrogationi huic meæ, quæ ſimiliter à te nunc mihi offertur, erit in mea contẽplatione: quia & ego animam meam cupio certa fide liberari, & venire ad huius rei inquiſitionem, quæ à te mihi offertur, & oſtenſurum te polliceris. Auguſtinus dixit: Deo gratias.* hic finis illius diſputationis habitæ de origine mali, ſuper quam totus cardo Manichææ hæreſis vertebatur. Scripſit autem poſt hæc idem Auguſtinus duos libros de Geneſi ad litteram contra eoſdem Manichæos *b*, necnon aduerſus diſputationes Adimanti Menetis diſcipuli *c*, hæc vero omnia cum adhuc presbyter eſſet (vt ipſe teſtatur) contra Manichæos, quibus Africa abundabat, Auguſtinus conſcripſit.

FORTVNATVS AD SVOS VICTVS ABIT.

b Aug. Retract. li. 1. c. 8.
c Aug. eod. li. c. 21.

XXXIV. Quod aũt ad Fortunatum ab Auguſtino victum ſpectat: cum inde receſſiſſet, nunquã rediit, ſed à Manichæis miſſus eſt eius ſucceſſor Hipponem, quem idem Sanct. Auguſtinus inſectatus eſt, Epiſtola ad eum ſcripta (non n. hæreticum hominem alloqui dignatus eſt) vbi inter alia hæc ad finem habet *d*: *Itaq; denuncio tibi in nomine Chriſti, vt ſi paratus es, ſolue quæſtionem, in qua defecit præceſſor tuus Fortunatus, & ita hinc ierat, vt non rediret, niſi cum ſuis diſputatione collata inueniret, quid contra reſpondere poſſet, diſputans cum fratribus. Sin autem ad hoc non es paratus: diſcede hinc, & noli peruertere vias Domini, & illaqueare & venenis inficere animas infirmas: ne adiuuante dextera Domini noſtri, quo modo non putaueras, erubeſcas.* hæc Auguſtinus ad ſucceſſorem Fortunati.

SVCCESSOR FORTVNATI.

d Auguſt. ep. 144.

XXXV. Quod vero Eccleſia Africana magnopere infeſtaretur à Donatiſtis antiquis ſchiſmaticis, Catholicæ Eccleſiæ perduellibus: Auguſtinus miſeratus in primis imperitam incautamq; plebeculam vbiq; deceptã, eidem ignorãtiæ errore ſeductæ in primis opem ferendã putauit: ſed quonam conſilio, ipſum audi *e*: *Volens*, inquit, *etiam cauſam Donatiſtarum ad ipſius humillimi vulgi & omnino imperitorum atq; idiotarum notitiam peruenire, & eorum quantum fieri poſſet per nos inhærere memoriæ: Pſalmum, qui eis cantaretur, per Latinas litteras feci; ſed vſq; ad, V, litteram; tales enim Abecedarios appellant*, &c. extat ipſe Pſalmus, cui illud præfixum exordium *f*:

QVID AVGVSTINVS IN DONATISTAS.

e Auguſt. Retract. l. 1. c. 20.

Omnes, qui gaudetis de pace, modo verũ iudicate. idemq; verſus ſæpius ponitur repetendus in Pſalmo, quo ſchiſmatis in primis origo cãtatur, ſed & diluuntur calũniæ à Donatiſtis Catholicis illatæ: verum & demõſtrantur ipſi extra Eccleſiam vagari, extra quam nullam penitus fas ſit ſalutem ſperare: aperteq; docetur, eos, qui non iunguntur cathedræ Petri, in Eccleſia eſſe non poſſe: quod his verſibus occini voluit:

f Auguſt. Pſal contra Donatiſtas VBI FIDES CATHOLICA.

Scitis, Catholica quid ſit, & quid præciſum à vite. & poſt aliqua aduerſus Donatiſtas præ ſeferentes formam ſanctitatis, iſta ſubdit:

Sed quid illi prodeſt forma ſi non viuit de radice?
Venite fratres, ſi vultis, vt inſeramini in vite.
Dolor eſt, cum vos videmus præciſos ita iacere.
Numerate Sacerdotes vel ab ipſa Petri ſede:
Et in ordine illo Patrum quis cui ſucceſſit, videte.
Ipſa eſt petra, quam non vincunt ſuperbæ inferorum portæ,

&c. edidit quoq; egregium cõmentarium aduerſus Donati Epiſtolam: illa n. cum præ manibus ferme omnium haberetur, magnum inferebat ipſam legentibus detrimentum. parauit igitur ipſe veneno antidotum, cum eam cõtrariis ſcriptis exagitauit *g*: ſed hæc elucubratio hactenus deſideratur. At ſi ſcire cupis reliquos commentarios ab eo editos vſque ad ſequentem poſt annum, quo creatus eſt Epiſcopus: ipſe docet. nimirum duo volumina de ſermone Domini in mõte *h*: diſſeruit & ſuper Pauli Epiſtolam ad Roman. *i*, necnon poſtea elaborauit expoſitionẽ eiuſdem Pauli Epiſtolæ ad Galatas, & de diuerſis quæſtionibus prolixum opus, commentarium de Mendacio, ac tractationem de Fide & Symbolo, de qua dicemus anno ſequenti.

g Auguſt. Retract. li. 1. c. 21.
h Aug. eod. li. 1. c. 9.
i Eod. li. 1. c. 23. 24. 26. & 27.

XXXVI. Sed eſt, vt & S. Hieronymus lucubrationes ſingulas in hunc vſq; annũ decimum quartũ Theodoſij Imperatoris editas perfacile enumeres, ſi quæ ad finem habet in commentario de Scriptoribus Eccleſiaſticis, leges. Scripſit illum ad Dexterum V. C. quem Præfectura Prætorij decoratum fuiſſe, ipſe tradit in Apologia contra Ruffin. dum ait *k*: *Ante annos ferme decem, cum Dexter amicus meus, qui Præfecturam adminiſtrauit Prætorij, me rogaſſet, vt auctorum noſtræ religionis ei indicem texerem, inter cæteros tractatores, &c.* ſcripſerat ante idem Dexter ad ipſum Hieronymum hiſtoriam: quod ipſe teſtatur his verbis *l*: *Dexter Paciani de quo ſupra dixi, filius, clarus apud ſæculum, & Chriſti fidei deditus, fertur ad me omnimodam hiſtoriam texuiſſe, quam necdum legi.* ſed ea diſpẽdio quoq; noſtro periit. Meminit eiuſdẽ commentarij Marcellinus in Chronico, traditq; ab eo recenſitos viros illuſtres centũ triginta quinque, eorundemq; deſcripta volumina: quæ ſi ſic accipias, vt Chriſtianæ religionis ſcriptorum editos commentarios enumerarit aduerſus Celſum, Prophyrium, & Iulianum, qui Chriſtianos omnes imperitiæ arguebat.

S. HIERONYMI SCRIPTA VSQVE IN HVNC ANNVM.

k Hieron. Apolog. aduerſ. Ruff.
l Hieron. de Scrip. Eccl.

XXXVII. Nam cum præfatur ad Dexterum, hæc inter alia: *Diſcant*, inquit, *Celſus, Porphyrius, Iulianus, rabidi aduerſus Chriſtum canes: diſcant eorum ſectatores, qui putant Eccleſiam nullos Philoſophos & eloquentes, nullos habuiſſe doctores, quanti & quales viri eam fundauerint, extruxerint, & ornauerint, & deſinant fidem noſtram ruſticæ tantum ſimplicitatis arguere, ſuamq; potius imperitiam agnoſcant.* ita ibi. Accidit plane miraculum illud prophetico *m* ore cantatum: *Tu dirupiſti fontes & torrentes, tu ſiccaſti fluuios Etham.* nam idem Hieronymus alibi *n*: *Quotuſquiſque nunc Ariſtotelem legit? Quanti Platonis vel libros nouere vel nomen? Vix in angulis otioſi eos ſenes recolunt. Ruſticanos vero & piſcatores noſtros totus Orbis loquitur, vniuerſus mundus ſonat.* ſed quod ad ipſum catalogũ ſpectat, ipſe excuſat, quod vltimo loco ſua quoq; in eo ſcripta poſuerit, ad Deſideriũ ita ſcribens *o*: *Poſt catalogum plurimorum, me quoq; in calce voluminis, quaſi abortiuũ, & minimũ omnium Chriſtianorum poſui.* Perueniſſe eundẽ librum in Africam ſine titulo, S. Auguſtinus ad S. Hieronymum ſcripſit *p*, eumq; prodi rogauit: ſed & aliquid amplius deſideratũ ab ipſo, nempe vt cum adnumerat hæreticos inter ſcriptores Eccleſiaſticos, in quib. cauendi eſſent, ipſe admonuiſſet, ſignificauit; quod vt alio libello præſtaret, vehementer rogauit: inſuper quod optime ſerie Auguſtinus aliquod ab eo prætermiſſos ſcriptores Eccleſiaſticos, quo id conſilio ſit factum, exquiſiuit. Hæc recenſuiſſe voluimus, ne ſuſpecta ſit fides auctoris alicuius, qui nõ reperiatur in eodem catalogo ſcriptus; nam multos prætermiſſos eſſe, Auguſtinus probe cognouit.

VIRI DOCTISSIMI IN ECCLESIA SEMPER FLORVERE.

m Pſal. 73.
n Hieron. præfat. in l. 3. comment. ad Galat.
o Hieron. ep. 134.
p Auguſtin. ep. 9.

XXXVIII. Sed & miramur, cur ipſe cum lucubrationes omnes à

ſe edi-

SCRIPTA HIERON. AB EO PRÆTERMISSA. *a Hier. præfat. in epiſt. ad Epheſ.*

ſe editas vſque ad præſentem annum Imperij Theodoſij decimum quartum receñere ſe dicat, ex eis tamen aliquas numerare prætermiſerit, nempe commentarios in Pauli Epiſtolam ad Epheſios, quos ſe teſtatur *a* ſcripſiſſe paulo, poſtquam Alexandria receſſiſſet, quo profectum vidimus ſtatim, vt Roma rediit Hieroſolymam: niſi quis velit, illud, quod ibi, nuper, ait, vltra ſeptennium complecti temporis ſpatium. Inſuper ad Pammachium *b* ſcribens paulo poſt miſſum ad eum Apologeticum (quem ante hoc tempus ſe ſcripſiſſe teſtatur in eodem commentario de viris illuſtribus) *Libros*, inquit, *ſexdecim Prophetarum, quos in Latinum de Hebræo ſermone verti, ſi legeris, & delectari te hoc opere comperero; prouocabis nos, etiam cætera clauſa armario non tenere. Tranſtuli nuper Iob in linguam noſtram: cuius exemplar à S. Marcella conſobrina tua poteris mutuare.* & paulo poſt: *Miſeram quædam* τῶν ὑπομνημάτων *in Prophetas duodecim ſancto patri Domnioni, Samuelem quoq; & Malachim, id eſt, quatuor Regum libros, quæ ſi legere volueris; probabis, quanta difficultatis ſit diuinam Scripturam & maximè Prophetas intelligere, & interpretũ vitio; quæ apud ſuos puriſsimo curſu orationis labuntur, apud nos ſcatere vitiis.* hæc ipſe, quæ ibi omiſſa ſunt numerari: neceſt, vt quis putet iſta claudi illa ſententia, qua in fine dicit *c*: *Multaq; alia de opere prophetali, quæ nunc habeo in manibus, & necdum expleta ſunt.* nam conſtat hæc ab illis fuiſſe diuerſa, quæ ab ipſo iam, vt ait; edita erant atq; miſſa Romam. Quamobrem dici plane de eo poſſe videtur, quod iactari ſolet de valde abundante diuitiis homine: adeo prædiues fuit, vt numerum neſcierit diuitiarum ſuarum.

b Hierony. epiſt. 52.

c Hieron. de ſcript. Eccl.

XXXIX. RELIQVA HIERON. SCRIPTA HOC TRIENNIO. *d Hierony. præfa. in coment. ſuper Ionam.*

Quod vero ait Hieronymus, ſe hoc anno, cum illa ſcriberet, multa habuiſſe in manibus de opere prophetali; plane alluſiſſe viſus eſt ad ea, quę ipſe habet in Epiſtola ad Chromatium Epiſcopum Aquileienſem his verbis *d*: *Triennium*, inquit, *circiter fluxit, poſtquam quinque Prophetas interpretatus ſum, Michæam, Nahum, Habacuc, Sophoniã, Aggæum, & alio opere detentus non potui implere, quod cœperam. Scripſi enim librum de Illuſtribus viris, & aduerſus Iouinianum duo volumina: Apologeticum quoquẽ, & de optimo genere interpretandi ad Pammachium, & Nepotianum, vel de Nepotiano libros duos.* hæc ipſe: & quod ſudit: *Et alia, quæ enumerare longum eſt.* hac quidem vltima periodo viſus eſt clauſiſſe Hieronymus ea, quæ dicit ſe habuiſſe præ manibus, ſed nondum fuiſſe expleta, cum librum illum edidit.

XL. *e Hierony. ep. 101.*

Quod vero in dicta Epiſtola de optimo genere interpretandi dicat *e*, ante fermè biennium ſcriptam Epiſtolã à ſancto Epiphanio ad Ioannem Epiſcopum Hieroſolymitanum arguente eum quorundam prauorum dogmatum; plane ad hunc ipſum annũ ea Epiphanij Epiſtola eſſe referenda docetur. Inſuper cum idem Hieronymus ad Pammachium ſcribens *f* aduerſus eiuſdem Ioannis errores, in fine eius Epiſtolæ teſtetur, iam ante ad ipſum Ioannem ab Epiphanio Epiſtolam fuiſſe ſcriptam; cumque conſtet eam dediſſe Hieronymum ad Pammachium anno ſequenti: plane neceſſe eſt affirmare, ante ſequentem annum dictam Epiphanij Epiſtolam ad Ioannem datam, præſenti ſcilicet. Sed vnde, inquies, conſtat anno ſequenti eam ad Pammachium à Hieronymo eſſe ſcriptam Epiſtolam? ex eo nempe, quod in ea ipſe meminit ingentis illius Solis deliquij, accidiſſeque ait ante paucos menſes, quod quidem ſequenti anno factum apparet, Conſulibus Theodoſio tertium & Abundantio.

f Hierony. ep. 61.

XLI. SCRIPTA ADVERSVS IOANNEM EPISCOP. HIEROSOLYM.

Ex his igitur ſic ordine temporum rectè diſponuntur tum Sancti Epiphanij, tum S. Hieronymi ſcripta illa, quibus magni momenti hiſtoria texitur: vt hoc anno data dicatur Epiphanij Epiſtola ad Ioannem, ſequenti vero dictis Coſſ. eam aduerſus eundem Ioannem à Hieronymo ſcriptam fuiſſe dicamus: poſt ſequentem vero annum, qui eſt Domini trecenteſimus nonageſimus quartus, Coſſ. Arcadio & Honorio, eam ab ipſo Hieronymo ad Pammachium de optimo genere interpretandi Epiſtolam conſcriptam fuiſſe intelligamus. Sunt omnes eiuſdem argumenti, nempe ſpectantes ad cauſam eiuſdem Ioannis Hieroſolymorum Epiſcopi. At quænam fuerint iſta, & quæ hoc anno ſanctus Epiphanius in eum obiecerit, quæve antea ipſe Iohannes aduerſus Epiphanium egerit, accuratè perueſtigemus. Magni quidem ponderis hiſtoriam aggredimur, & perplexam difficultatibus multis, niſi recto temporis tramite dirigatur.

Iam ſuperius de Ioanne aliqua contigit enarrari: ipſum nimirum ex monacho, ſed ſecta Macedoniano, abdicata hæreſi *g*, ſpe illectum Epiſcopatus, illo tandem potitum eſſe: poſtea vero Origenis errorum ſe patronum exhibuiſſe, atque Origeniſtarum fautorem; eamque ob cauſam adeo infenſum fuiſſe illi aduerſantibus SS. Epiphanio, Hieronymo, atque Theophilo Epiſcopo Alexandrino, vt nullam prætermiſerit occaſionem iiſdem moleſtiam negotiumque faceſſendi. At quamnam diu quæſitam arripuit ille occaſionem contra Epiphanium agendi, cuius rei cauſa prouocatus eſt ad ipſum eam dare Epiſtolam, primo loco dicendum eſt. Refert ipſam idem Epiphanius in dicta Epiſtola; ſed primum iſta præfatur *h*: *Oportebat nos, dilectiſsime, clericatus honore non abuti in ſuperbiam ſed cuſtodia mandatorum Dei & obſeruatione diligentiſsima hoc eſſe, quod dicimur.* & paulo poſt: *Nihil tibi nocuimus, nihil iniuriæ fecimus, nec quicquam violenter extorſimus. In monaſterio fratrum, & fratrum peregrinorum, qui prouinciæ nihil tuæ deberent, & propter noſtram paruitatem, & litteras, quas ad eos crebro direximus, communionis quoque tuæ cœperunt habere diſcordiam, ne viderentur quadam duritia & conſcientia noſtra antiquæ fidei ab Eccleſia ſeparari, ordinauimus diaconum; & poſtquam miniſtrauit, rurſum presbyterum; ſuper quo debueras gratulari, intelligens, quod ob Dei timorem hoc ſumus facere compulſi: maxime cum nulla ſit diuerſitas in Sacerdotio Dei, & vbi vtilitati Eccleſiæ prouidetur. Nam etſi ſinguli Eccleſiarum Epiſcopi habent ſub ſe Eccleſias, quibus curam videntur impendere, & nemo ſuper alienam menſuram extenditur: tamen præponitur omnibus charitas Chriſti, in qua nulla ſimulatio eſt; nec conſiderandum, quid factum ſit, ſed quo tempore & quo modo, & in quibus, & quare factum ſit.* fuit enim tunc ab Epiphanio ordinatus frater S. Hieronymi, Paulinianus nomine, de quo idem Hieronymus iſthæc ipſa refricans ad Pammachium ſcripſit *i*:

XLII. *g Hieronyſ. ep. 61. 62.* CAVSA IOANNIS EPISCOP. HIEROSOLYMI.

h Apud Hieron. Epiph. ep. 60.

NECESSITAS ORDINANDI PRESBYTERVM.

i Hieron. ep. 61.

XLIII.

Sed pergit cœptã ſemel narrationem Epiphanius: *Cum enim vidiſſem, quia multitudo ſanctorũ fratrum in monaſterio conſiſteret, & ſancti presbyteri Hieronymus & Vincentius propter verecundiã & humilitatẽ nollent debita nomini ſuo exercere ſacrificia, & laborare in hac parte miniſterij, quæ Chriſtianorum præcipua ſalus eſt: inuenire autem & comprehendere ſeruum Dei non poſſes, qui te, eo quod graue onus Sacerdotij nollet ſuſcipere, ſæpe fugiebat; ſed nec alius quis Epiſcoporum facile eum reperiret: vnde & ſatis miratus ſum, quo modo diſpenſatione Dei ad nos venerit cum diaconis monaſterij & cæteris fratribus, vt mihi ſatisfaceret, quia neſcio quid aduerſus eos habebam triſtitiæ. Cum igitur celebraretur collecta in Eccleſia villæ quæ eſt iuxta monaſteriũ noſtrum: ignorantem eum, & nullam penitus habentem ſuſpicionem, per multos diaconos apprehendi iuſsimus, & teneri os eius, ne forte liberari ſe cupiens, adiuraret nos per nomen Chriſti: & primum diaconum ordinauimus, proponentes ei timorem Dei: & compellentes, vt miniſtraret, valde quippe obnitebatur, indignum ſe eſſe conteſtans. Vix ergo compulimus eum, & perſuadere potuimus teſtimoniis Scripturarũ, & propoſitione mandatorum Dei. Et cum miniſtraret in ſanctis ſacrificiis, rurſus eum, ingenti difficultate tento ore eius, ordinauimus presbyterum, & iiſdem verbis, quibus antea ſuaſeramus, compulimus, vt ſederet in ordine presbyterij. Poſt hæc ſcripſimus ad ſanctos presbyteros monaſterij & cæteros fratres, & increpauimus eos, quare non ſcripſiſſent ſuper eo, cum ante annum multos eorum queri audiſſem cur non haberent, qui ſibi Domini Sacramenta conficerent, & illum omnes ſuo poſcerent teſtimonio, & grandem vtilitatem in commune monaſterij teſtarentur; quare tunc reperta opportunitate non ſcripſiſſent nobis, neque ſuper ordinatione eius aliquid popoſciſſent.*

VIOLENTA ORDINATIO.

XLIV.

Hæc ita acta ſunt, vt locutus ſum, in charitate Chriſti, quam te erga paruitatem noſtram habere credebam: quamquam in monaſterio ordinauerim, & non in parochia, quæ tibi ſubiecta ſit. O vere benedicta Epiſcoporum Cypri manſuetudo & bonitas, & noſtra ruſticitas ſenſu tuo & arbitratu digna miſericordia Dei.

Nam multi Epiſcopi communionis noſtræ & presbyteros in noſtra ordinauerunt prouincia, quos nos comprehendere non potueramus; & miſerunt ad nos diaconos & hypodiaconos, quos ſuſcepimus cum gratia. Et ipſe cohortatus ſum beatæ memoriæ Philonem Epiſcopum & Sanctum Theoprobum, vt in Eccleſiis Cypri, quæ iuxta ſe erant, ad meæ autem parochiæ videbantur Eccleſiam pertinere, eo quod grandis eſſet & late patens prouincia, ordinarent presbyteros, & Chriſti Eccleſiæ prouiderent. hæc de prætenſa cauſa rixatum Epiphanius, cum re vera ob hæreſum Origenis patrocinium Ioannes iracundia accenderetur.

XLV. IOANNES INIVSTE COMMOTVS IN EPIPHANIVM. a Hierony. ep. 61.

Quod ergo etſi non ſub Ioannis parochia, in Palæſtina tamen Epiphanius ordinaſſet in monaſterio ſanctum virum primo diaconum, deinde presbyterum, maximas Ioannes aduerſus eum turbas concitauit: cum tamen ſi quid perperam geſtum eſſet, Epiſcopus Cæſareæ maritimæ, quæ metropolis totius Palæſtinæ erat (vt Hieronymus poſtea ſcripſit *a*) expoſtulare debuiſſet. Sed excuſandus fuit Epiphanius ex cauſa nuper relata, & ex cõſuetudine Eccleſiarum Cypri: verum etſi deliquiſſet; tanto tamen viro condonandum vtique fuiſſet, quem etiam (vt idem teſtatur Sanctus Hieronymus) Valens acerbiſſimus perſecutor, cum alios exagitaret Catholicos Epiſcopos, ob inſignem meritorum excellentiam non tetigerat.

XLVI. ALIA IOANNIS QVERELA. b Hierony. ep. 62.

Sed quam excanduit Ioannes ea de cauſa in Epiphanium; audi, quid Epiphanius ipſe dicat: *Audiui*, inquit *b*, *quod tumeas contra nos, & iraſcaris, & miniteris ſcribere in extremos fines terræ, vt loca prouinciaq; non nominem.* ſed aliam quoq; prætexebat Ioannes Epiſcopus cauſam irarum in Epiphanium, quam ſubdit, ſic dicens: *Qui vt triſtitias & rixas inter fratres concitent, te quoque turbauerunt, & dixerunt, quod in oratione quando offerimus ſacrificia Deo, ſoleamus pro te dicere: Domine, præſta Ioanni, vt recte credat. Noli nos in tantum putare ruſticos, vt hoc tam aperte dicere potuerimus. Quãquam enim hoc in corde meo ſemper orem: tamen, vt ſimpliciter fatear, nunquã in alienas aures protuli, ne te viderer paruipendere, dilectiſſime. Quando autem complemus orationem, ſecundum ritum myſteriorum, & pro omnibus & pro te quoq; dicimus: Cuſtodi illum, qui prædicat veritatem. Vel certe ita: Tu præſta, Domine, & cuſtodi, vt ille verbum prædicet veritatis: ſicut occaſio ſermonis ſe tulerit, & habuerit oratio conſequentiam.* hæc ipſe: ſed prætextus inanes erant hi. Verum indignationis Ioannis in Epiphanium illa potiſſimum cauſa præceſſerat, quod eum coram redarguerat hæreſum Origenis, monueratque ab illis recederet: nam idem in eadem Epiſtola iſta ſubdit:

XLVII. ARGVIT EPIPHANIVS IOANNEM HÆRESVM ORIGENIS.

Quapropter obſecro te, dilectiſſime, & aduolutus pedibus tuis precor, præſta mihi & tibi, vt ſalueris (ſicuti ſcriptum eſt) à generatione peruerſa; & recede ab hæreſi Origenis, & à cunctis hæreſibus, dilectiſſime. Video enim, quod propter hanc cauſam omnis veſtra indignatio concitata ſit, quod dixerim vobis: Arij patrem, Origenem ſcilicet, & aliarum hæreſeon radicem & parẽtem laudare non debetis. Et cum vos rogarem, ne ita erraretis & monerem; contradixiſtis, & me ad triſtitiam atq; lacrymas adduxiſtis; non ſolum autem me, ſed & alios plurimos Catholicos, qui interer ant. Inde, vt intelligo, hæc eſt omnis indignatio, & iſte furor; & idcirco comminamini, quod mittatis aduerſum me Epiſtolas, vt huc illucq; ſermo veſter diſcurrat: & propter defenſionem hæreſeos, aduerſum me odia ſuſcitantes, rumpitis charitatem, quam in vos habuimus; in tantum, vt feceritis nos etiam pœnitentiam agere, quare vobis communicauerimus ita Origenis errores & dogmata defendentibus. ſubijcit his admonitionem de erroribus Origenis: ac demum de Palladio illa ingerit, quæ ſuperius recẽſuimus, ipſum videlicet prædicare Origenis errores. Quæ vero inſuper ab aliis aduerſus ipſum Epiphanium querelæ ferrentur, iiſdem litteris ita conſcribit *c*:

c Hierony. ep 60
XLVIII. DE CONSCISSO AB EPIPHANIO VELO.

Præterea audiui quoſdam murmurare contra me, quia quando ſimul pergebamus ad ſanctum locum, qui vocatur Bethel, vt ibi collectam tecum ex more Eccleſiaſtico facerem; & veniſſem ad villam, quæ dicitur Anablatha, vidiſſemq; ibi præteriens lucernam ardentem, & interrogaſſem, quis locus eſſet, didiciſſemq; eſſe Eccleſiam, & intraſſem, vt orarem: inueni ibi velum pendens in foribus eiuſdem Eccleſiæ, tinctum atque depictum, & habens imaginem quaſi Chriſti, vel ſancti cuiuſdam: non enim ſatis memini, cuius imago fuerit. Cum ergo hoc vidiſſem in Eccleſia Chriſti contra auctoritatem Scripturarum, hominis pendere imaginem; ſcidi illud, & magis dedi conſilium cuſtodibus eiuſdem loci, vt pauperem mortuum eo obuoluerent & efferrent, illiq; contra murmurantes dixerunt: Si ſcindere voluerat, iuſtum erat, vt aliud daret velum, atq; mutaret. Quod cum audiſſem, me daturum eſſe pollicitus ſum, & illico eſſe miſſurum. Paululum autem morarum fuit in medio, dum quæro optimum velum pro eo mittere: arbitrabar enim de Cypro mihi eſſe mittendum. Nunc autem miſi quod potui reperire, & precor, vt iubeas presbyteros eiuſdem loci ſuſcipere velum à latore, quod à nobis miſſum eſt; & deinceps præcipere, in Eccleſia Chriſti iſtiuſmodi vela, quæ contra religionem noſtram veniunt, non appendi. Decet enim honeſtatem tuam hanc magis habere ſolicitudinem, vt ſcrupuloſitatem tollat, quæ indigna eſt Eccleſia Chriſti, & populis, qui tibi crediti ſunt. hæc de velo picto auctor, qui dicitur Epiphanius, ad Ioannem.

XLIX. DE LOCO EPISTOLÆ EPIPHANII CONTROVERSIA.

Videre videor, pie lector, te inter legendum contrahere ſupercilia, ſignumq; diſplicentiæ præteferre; moxq; è controuerſijs Epiphanij cum Ioanne, ad Iconoclaſtarũ tranſiſſe certamen: ſed non relinquam ſolum, ſequar te; & pro animi tui ſententia in loci huius diſcuſſione, in quem velut in ſyrtes quaſdam incurrit oratio, aliquantulum immorabor. Atq; primum quæ alias de aliis Epiphanij ſcriptis ab Iconaclaſtis aduerſus cultum ſacrarum imaginum allata fuerint, & cuius ea fidei habita ſint; eſt hic declarandum; inde vero de recitato huius Epiſtolæ textu fiet exacta diſcuſſio, ac fidelis in omnib. diſquiſitio. Vindicandus nobis omnino eſt ſanctiſſimus Pater ab Iconoclaſtarum erroribus, quibus illi ſcripta ipſius calumnioſiſſimè conſperſere.

L. NOMINE EPIPHANII SCRIPTA SVPPOSITA. d Conc. Nicen. 2. Act. 6. edit. vet.

In Nicæno n. poſteriori Concilio è libello Gregorij Iconoclaſtæ hæc ex Epiphanio aduerſus ſacrarum venerationem imaginum ſunt allata *d*: Epiphanius Cyprius inter anteſignanos præclarus ſic inquit: *Attendite vobis, vt ſeruetis traditiones, quas accepiſtis; ne declinetis neq; ad dexteram, neque ad ſiniſtram. quibus infert hæc: Eſtote memores, dilecti filij, ne in Eccleſiam imagines inferatis, neque in ſanctorum cœmeteriis eas ſtatuatis, ſed perpetuo circumferte Deum in cordibus veſtris. Quin etiã neq; in domo communi tollerentur*, &c. ſed adulterina ſpuriaque eiuſmodi fuiſſe ſcripta, tanti Patris nomine ab aduerſariis decorata reſponſum eſt ab Epiphanij defenſore, hiſce potiſſimum ſignis; quod cum idem Epiphanius omnes ſcriptis ſuis exagitet hæreſes; ſi hæreſim putaſſet imagines venerari, vtiq; eandẽ (vt par erat) ſicut alias, ſtyli acumine feriſſet: cum certum ſit ex ijs, quæ ſuperius dicta ſunt, viguiſſe Conſtantini tempore, ſicut antea & poſtea, in Oriente & Occidente in Eccleſia Catholica cultum ſacrarum imaginum. Rurſum vero à maioribus eadem ſcripta vt Epiphanij germana minimè fuiſſe cognita, idem defenſor docet his verbis: *Beatus Pater Epiphanius temporib. Arcadij & Theodoſij floruit: ab eo igitur tempore ad hanc hæreſin vſque, anni ſunt quadringenti: & tamen libros illos contra imagines nemo Chriſtianorum præter iſtos nouitatis magiſtros recepit. Quod ſi tanto tempore in Eccleſia non ſunt recepti, quamobrem nunc à nobis recipi debent?*

LI. IMPROBITAS SYNODI QVÆ EPIPHANII NOMINE SCRIPTA EDITA SVNT.

Quoniam inſuper ab Iconoclaſtis eiuſdem Patris citabatur Epiſtola ad Theodoſium Imperatorẽ: quid ea contineretur de cultu ſacrarum imaginum, idem defenſor ſic recitat: Afferunt quidam iſtorum Epiſtolam, veluti ſcriptam à Beato Epiphanio Cypriorum Præſule ad Teodoſium Imperatorem. nos eam in manibus ſumentes, & diligenter & minimè defunctoriè legentes, inuenimus circa finem Epiſtolæ eiuſcemodi emphaſin: *Sæpe cum miniſtris meis de imaginum ablatione egi: ſed ab iis non receptus ſum, neq; vel in paucis vocem meam audire ſuſtinuerunt.* ſubdit idem defenſor; ad hæc confutanda, ſanctorum Patrum vſum & auctoritatem, qui eodem cum Epiphanio ſæculo vixere, omneſque aſſertores eiuſdem imaginũ cultus, quos recenſere breuitatis cauſa prætermus. Sed ad impoſturam iſtam manifeſtius aperiendam conſidera, quam repugnent inter ſe inuicem. Epiphanium in aliena diœceſi (vt vidimus ex eius Epiſtola ad Ioannem) euertiſſe cultum ſacrarum imaginum, vnam ex eius manib. conſcindendo: & ipſum eadem præſtandi in ſua diœceſi minimè

tantum

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

tantum virium habuiſſe, præſertim cum in ea inſula primariam ſedem teneret, & ſub ſe poſitos Epiſcopos adeo ſibi coniunctos & obſequentes haberet; quorum & tanta erga eum reuerentia eſſet, vt quicquid ipſe decerneret, veluti cœlitus demiſſum oraculum ab omnibus haberetur.

LII. ARGVITVR PERSPICVE IMPOSTVRA.

At demus ipſum in hoc ſuos ſibi renitētes expertū eſſe: quomodo eius pertinax cōtradictor & oppugnator Ioannes Hieroſolymorū Epiſcopus vna cū illis eius, in qua ea erat imago, Eccleſiæ miniſtris in ipſum talia in aliena diœceſi præſumentem non continuo cum alijs ſimul obiecit; Cur quod diſpliceret ſibi, & corrigeret in aliena Eccleſia, hoc ipſum nō præſtaret in ſua? Certe quidē magno id Epiphanio ceſſiſſet dedecori, cōſcindere in aliena diœceſi ſacras imagines, qui eaſdē in omnibus Cypri Eccleſijs eſſe pateretur: cum & illud Euāgelicum *a* in eum iure obiectari licuiſſet: *Medice, cura te ipſum.* Num, rogo te, modeſtia Ioannis Epiſcopi vndiq; occaſionem captantis in eum dicendi, vel faciendi, ea in ipſum obijcere prætermiſiſſe potuit? Sentis, puto, lector, quam hæc ſibi inuicem aduerſentur, vt de impoſtura iam iudicium facias. Sane quidem teſtificatione S. Ioannis Damaſceni *b* conſtat ipſam S. Epiphanij in Cypro Eccleſiam ſacris exornatā imaginibus vſq; ad ſua tempora perſeueraſſe: qui & de alijs ſcriptis Epiphanij nomine ſuppoſitis hæc habet *c*: *Scito,* inquit, *ſermonem illum alterius cuiuſpiam fictitium: qui, vt ſæpe fit, S. Epiphanij abuſus eſt nomine.* ita ipſe, eademq; apud aduerſarium Gregorij Iconoclaſtæ, Epiphanij vero defenſorem, item Epiphanium nominatum, inuenies, atque hæc ad poſtremum *d*: *Sic igitur iſta falſa ſcripta contra venerandas imagines dicuntur quidem à quibuſdam Epiphanij non tamen ſunt, vt demonſtratum eſt. Nam & illius diſcipuli templum in Cypro, quod eiuſdem Patris nomine appellauerunt, ædificarunt; & cum multis alijs picturis, illius quoque imaginem ibidem collocarunt. Quod ſi autem is tantopere venerandarum imaginum inſpectionem fuiſſet execratus: quo modo in tantam audaciam illius diſcipuli erupiſſent, vt illi imaginem collocarent? Iudicate omnes, qui auditis, & verum à falſo diſcernite, quia editiones iſtæ non ſunt beati iſtius Patris, ſed potius Manichæi: quas veluti amara bile plenas fugiamus,* &c. equidem Manichæos magnorum virorum nomine ſuppoſita edere ſcripta conſueuiſſe, ſuperius pluribus demonſtratum eſt.

a Luc. 4.
b Ioan. Damaſc. de imag. orat. 1.
c Ioan. Damaſc. de imag. ora. 1.
d Con. Nic. 2. Act. 6.

LIII. EPISTOLÆ ADDITAMENTVM DIV INCOGNITVM.

Quod igitur ita de illis iudicauere Patres, idemq; de iiſdem ſcriptis ſenſit Ioannes Damaſcenus, quæ iam antè innotuerāt & plurimorum manibus circumferebantur: quid dicendum de additamento hoc ad finem Epiphanij Epiſtolæ ad Ioannem conſarcinato, ſicut & de illo ad finē Epiſtolæ eiuſdem Epiphanij ſcriptæ ad Theodoſium collocato? Attentius age, lector, quod de impoſtura arbiter factus ſis. Quid eſt, amabo te, quod ab aduerſarijs Iconoclaſtis tempore Nicæni Cōcilij ſilentio prætermiſſa eſt hæc ad Ioannem Epiſtola, qua non quid tantum Epiphanius ſcripſerit, ſed quid ipſe fecerit aduerſus vſum imaginum, conſcindendo eas adeo perſpicuè poterat demonſtrari, Epiſtola præſertim ad tantum virum ſcripta, & à S. Hieronymo tranſlata, vt de eius falſitate nulla videretur oriri potuiſſe ſuſpicio? Certè quidē nihil eſt, quod in hoc excuſes, aduerſariorū modeſtia id factum; cum pugnaciſſimi eſſent & audaciſſimi: neq; eorundem prætexas in his perſcrutandis negligentiam; cum appareat, ſagaciſſimos extitiſſe. Nec eſt, quod ingeras, latuiſſe tunc eam in angulo Epiſtolam, neq; repertā, cum cōſtet aſſertione Hieronymi *e*, quāplurima eius fuiſſe exemplaria deſcripta, & eadem vbiq; ſparſa, dum ait: *Harum exemplaria certatim Palæſtinæ rapiebantur, vel ob auctoris meritum, vel ob elegantiam ſcriptionis.* Quid igitur de his iudices, iam ſatis habes? nempe eo quidem omnino tunc temporis caruiſſe additamento Epiſtolam illam, cuius nulla prorſus fuerit ab aduerſarijs facta vel leuis mentio.

e Hierony. ep. 101.

LIV. EX HIERONYMO DETEGITVR IMPOSTVRA.

Quod aūt nihil huiuſmodi obiectum fuerit à Ioanne, manifeſtius confirmatur. Nam cum S. Hieronymus pro Epiphanio defenſionem egregiam aduerſum eundē Ioannem ſcripſerit in Epiſtola ad Pammachium *f*, atq; in ipſa omnia ab illo in Epiphanium dicta vel facta cōmemoret, quæ in dictis Epiphanij ad ipſum Ioannem literas expreſſa habētur: cum omnia ſoluat, redarguat, & oppugnet; cur ea duntaxat, quæ præcipuè confutanda erant, reliquit intacta, pro quibus tuendis longiori quoq; opus erat oratione? certè quidem haud eiuſmodi eſſe videbātur, quæ diſſimulari potuiſſent, ſi in ea Epiſtola talia ſcripta eſſent. Vel ſi vere ea facta fuiſſent; quo modo nō (vt eadē inculcem) maiori energia Ioannes in Epiphanium illa exaggeraſſet, qui tantopere in eundem inuectus eſt, quod in aliena diœceſi, licet nō ipſius Ioannis, neceſſitate poſcēte, ſanctum virum diaconum atq; presbyterum ordinaſſe? Certè maioris audaciæ, & ipſi Ioanni grauioris contumeliæ eſſe facinus videri potuiſſet, in Eccleſiam Ioanni ſubditam Epiphanium violentas inieciſſe manus, quā in monaſterio alienæ parœciæ ſacros ordines miniſtraſſe. Silentium ergo tum Ioannis accuſantis, tum Hieronymi Epiphanium defendētis, quo modo non apertè demōſtrat, eo additamento tunc illam Epiſtolam caruiſſe? Sed conſarcinatoris ſuturam inſpice, malè pannum nouum veteri adſuentis.

f Hier. ep. 61

LV.

Poſt confutatos ab Epiphanio ea Epiſtola errores Origenis, finem imponens, addit *g*: *Cum hæc ita ſe habeant, dilectiſſime, cuſtodi animam tuam, & deſine circa nos murmurare. Dicit enim Scriptura diuina* h: *Nolite murmurare ad inuicem, ſicut quidam murmurauerunt, & à ſerpentibus perierunt. Magis acquieſce veritati, & dilige diligentes te, & veritatem. Deus autem pacis præſtet nobis iuxta ſuam clementiam, vt conteratur Satanas ſub pedibus Chriſtianorum, & abijciatur omnis occaſio peruerſa, ne ſcindatur in nobis vinculum charitatis & pacis, & rectæ fidei prædicatio.* Quis non intelligit his periodis totā illam Epiſtolā terminari? & quis non videat, quod mox ſequitur, eſſe peregrinam appendicē, & aduentitiam impoſturam, qua ſubditur: *Præterea audiui quoſdam murmurare contra me,* &c. vſq; ad nouiſſima illa verba: *Palladiū vero Galatam.* & quæ ſequuntur, ſuperiorib. optimè congruentia, quod eiuſdem ſint argumenti, ſed quibus inhærent, minimè cohærentia?

g Apud Hieron. ep. 60.
h 1. Cor. 10.
ADDITAMENTI SVTVRA.

LVI. VSVS VELORVM PICTORVM IN ECCLESIA.

Sed iam ex rebus ipſis arguamus effictum doloſa arte commentum. Expoſtulaſſe dicitur ibi Epiphanius, quod pro foribus Eccleſiæ appenſum viderit pictum velū, monuiſſeq; presbyteros, ne à quolibet eiuſmodi veli genus ſuſciperent. At quo modo ipſe valuit prohibere, quod in Eccleſia Catholica ſciretur vbiq; receptum? Accipe quæ his ipſis fermè temporibus ſcribebat Paulinus de Eccleſia S. Felicis, ad quam ex Aſia, Africa, & Europa Fideles confluere conſueuerant *i*:

Aurea nunc niueis ornantur limina velis. & rurſum *k*:
Vela ferant foribus, ſeu puro ſplendida lino,
Siue coloratum textū fucata figuris.

Sed & de picturis imaginum ſanctorū martyrum ante oſtia poni conſuetis (ne quis opinari poſſit vela depicta nequaquam imagines ſanctorum expreſſiſſe) hæc idem his verſibus *l*:

Trinaq; cancellis currentibus oſtia pandunt,
Martyribus mediam pictis pia nomina ſignant,
Quos par in vario redimiuit gloria ſexu.

Conſueuiſſe quidem oblata à Fidelibus vela illis effigiari figuris, quæ ferrent imagines eorum ſanctorum, quibus darentur, docet, & Venantius Fortunatus, dum de velis Cruci oblatis agit, eaq; crucib. intexta fuiſſe ſignificat *m*. Nec eſt autem, quod quis cauſari poſſit, eiuſmodi cōſuetudinē vno in loco tantummodo viguiſſe. Nam de tranſmarinis Eccleſiis in Africana prouincia, de velo ſacris imaginib. picto, diuinitusq; exhibito, & appenſo in Eccleſia S. Stephani protomartyris in Vzalenſi ciuitate, eius loci Epiſcopus Euodius, cuius meminit & fidē probat S. Auguſtinus *n*, æternæ memoriæ ſcriptis prodidit *o*, & quidē rem geſtam ipſo viuente Auguſtino, paucos poſt annos, nempe ſub Honorio Imperatore, eandemq; diuino miraculo conſignatam; vt non habeat, de quo ambigat humanum ingeniū, quod ſciat eſſe diuinitus cōprobatum. In Vzalenſi igitur ciuitate, poſt liberatam ipſam ab imminenti clade, precibus fuſis in Eccleſia protomartyris Stephani, hæc contigiſſe idem Euodius narrat his verbis:

i Paulin. Natal. 3.
k Paulin. Natal. 6.
l Paul. Natal. 10.
m Venant. Fortu. l. 2. carm. in hon. S. Cruc.
n Aug. de diuerſ. ſer. 32. 33. & de Ciuit. Dei. li. 22. c. 8.
o Euod. de mirac. S. Steph. l. 1. & 2. apud Auguſt. to. 10.

Ecce

LVII. DE VELO PICTO SACRA IMAGINE DIVINITVS OSTENSO.

Ecce namq; altero die, procurante diuina diſpenſatione, quidam negotiator nunquam noſtræ cognitus regioni, ſubdiaconum noſtrũ, nomine Sennodum, in loco Memblotntano vltro cenuenit, & ad ſe vocauit; & quiſnam, vel vnde eſſet, ab eodem flagitauit. Qui vbi ſe ſubdiaconum V-zalenſis Eccleſiæ memoratus eſt: reſpondit continuo idem ille ignotus homo, ſi tamen ſolum homo: credendum eſt enim quia Angelus & homo (nempe facie homo; re vera Angelus) *neque enim hoc vel inauditum atque inexpertum eſt ſiue religioni Chriſtianæ, ſiue notitiæ humanæ, ſanctos Angelos terreno habitu & viſibili ſpecie, plerumq; hominibus apparuiſſe. Dedit ergo ſubdiacono memorato velum variis pictum coloribus, in quo inerat pictura hæc. In dextera veli parte ipſe Sanctus Stephanus videbatur aſtare, & glorioſam crucem propriis repoſitam humeris baiulare, qua* Crucis cuſpide portam ciuitatis videbatur pulſare, ex qua profugiens draco teterrimus cernebatur exire, amico Dei videlicet aduentante. Verum ille ſerpens noxius nec in ipſa fuga tutiſſimus, ſed triumphali pede martyris Chriſti contritus aſpiciebatur & preſſus. Talis itaque pictura veli, non omnino abſq; myſterio Dei, vbi à memorato ſubdiacono allata pariter atque ſuſpenſa eſt ante ipſam Memoriam tanti patroni, omnis ætas omniſq; ſexus intueri & mirari cœpit, tanquam ſpectaculum grande, quo ſcilicet auctore, quove liberatore draco ille extinctus eſt, hoſtiſq; deuictus.*

* cuius

LVIII. PICTVRA SYMBOLICA.

Geſta quippe rei fidem præcedentis diei, commendabat in animis omnium atteſtatio ſequentis diei. Namq; illud, quod ſtudioſius cernebatur in velo, hoc tam credibilius tenebatur in vero. Concurrebat enim pictura cum gratia, & tam diuinitus pridie geſtum ſalutis beneficium recolebatur, quam poſtea in veli imagine aduertebatur. Denique, ex ipſa congruentia diei præcedentis atque ſequentis veritatis, & imagine rerum & quorundam exemplarium, tantus in multis ſtupor pariterq; amor, admiratio & gratulatio accendebatur, vt à cunctis nihil aliud omnino vel diceretur, vel affirmaretur, niſi hoc vnum: Vere quia per amicum ſuum Deus iſtam liberauit ciuitatem, & grandem à nobis depulit peſtem. Et re vera Dei fuit ad homines quædam allocutio in velocitate tacite ſignificantis admodum & dicentis: O miſeri mortales, quale heſterna die draconis euaſeritis incendium, vel cuius pro vobis aduocati fuerit acceptum ſuffragium, iſto ſequenti die iſtius veli figuratione intelligite, atque gaudete. Hinc veſtram & præcedentem tentationem & ſubſequentem liberationem apud voſmetipſos conferte: exinde non dubij, ſed certi Deo veſtro per amicum meum gratias agite. Ecce draconem de veſtra ciuitate cernitis fugatũ & expulſum: ecce conterentem caput eius primum martyrem meum: ecce Crucis trophæum, per quod viciſtis inimicum. Hoc ergo modo ciuitate noſtra à tanto periculo primitus liberata, ac poſtea, tali per congruentem picturam veli admonitione inſtructa & illuminata, gemino miraculo eſt omnis pia anima in Dei gloria exhilarata. huc uſq; Euodius, integerrimus teſtis, qui & ea, quæ viderat, ſcripſit, & ad eos, qui eadem quoq; perſpexerant.

LIX. a Exod. 8.

Habes, lector, digito Dei (quod nec negauit ipſe Pharao *a*) nempe diuinæ virtutis potentia pictum ſacris imaginibus velũ, & appenſum ante Eccleſiam protomartyris, vt de facto certus ſis; & auctoritate factoris de religioſo ſacratum imaginũ cultu ſecurus. Habes & cum his de Occidentalis orbis Eccleſiis probatũ velorum pictorum vſum. An non erit id ipſum demonſtrare in Oriente? vel ſi in Oriente, an non & in Palæſtina, & Hieroſolymis ipſis? Acta quidem Mariæ Ægyptiacæ, eademq; recitata ac probata in dicto Nicæno ſecundo Concilio *b*, habent, ipſam in atrio Hieroſolymitani templi ſtetiſſe, quod ob nimia peccata ſua in Eccleſiam ingredi vetaretur: atq; tunc oculos ſubleuaſſe, vidiſſeque Dei genitricis imaginem: quã venerata, meruit templum antea inconceſſum libere ingredi. Iam vides, lector, quot quantiſq; manifeſtis probationibus additamentum illud ad Epiphanij Epiſtolam ad Ioannem impoſturæ redarguatur; vt alicuius Iconoclaſtarum potius eſſe figmentum, quam Epiphanij germanum ſcriptum, perſpicuè intelligatur.

b Con. Nic. 2. Act. 4.

LX. NOVISSIMA RESPONSIO DE EPISTOLA EPIPHANII AD IOANNEM.

Quamuis etſi concederemus re vera Epiphanij illud eſſe, ne ſic quidẽ afferre poteſt veritati aliquod præiudicium. Nam ex quo demonſtratũ eſt certis exemplis, tum in Occidente, tum etiam in Oriente, & ipſis Hieroſolymis, ſiue in velis, ſiue in pariete effigiari conſueuiſſe venerãdas imagines: haud potuit vel debuit vnus Epiphanius aduerſus viam Catholicæ Eccleſiæ reclamare, atq; eaſdẽ ſacras imagines abſq; ſacrilegij culpa diſcindere. Quamobrem ſi id re vera accidiſſe dicere velimus; tunc ad ſaniorem illorum verborum ſenſum expende, quod dicitur: *Velum depictum habens imaginem quaſi Chriſti vel ſancti cuiuſdam*, ſic accipiendum eſſe, vt ipſe iuſte excanduerit in prauum facin*, quo alicuius profani hominis imago in ſacro velo depicta, quaſi Chriſti eſſet, vel alicuius ſancti, ad limen religioſe fuiſſet appenſa. Quo ſenſu verba illa accepta Iconoclaſtas potius impugnent, quã faueant; Catholicos vero redarguãt, ſi quando ornatus cauſa in Eccleſia ſuſpendunt aulæa, quæ profanas, & ſæpe Gentilium, vtinam interdum non inhoneſtas imagines habeant: quem deteſtabilem prauumq; vſum incuria miniſtrorum complurib. in locis inoleuiſſe dolemus. Quam autem moleſte tulerint maiores, & huius ſæculi homines in Eccleſias inferri profanas imagines, declarant quæ dicta ſunt ſuperius *c* de Donatiſtis in Paulum atq; Macarium obloquẽtibus, quod poſituri eſſent in Eccleſia imaginẽ Conſtantis Imperatoris. cõſueuiſſe vero eiuſmodi profanas imagines poni pro titulo alibi dixim⁹. Quod igitur hominis alicuius profani (ſi finxerimus euenitte factũ) quaſi Chriſti vel ſancti alicuius in velo Eccleſiæ Epiphanius imaginem vidiſſet effigiatam; tanquã nefas id deteſtatus, illud ipſe velũ, diuino percitus zelo, diſcidit: hæc, inquam, dixerimus, ſi conſtare poſſet, vere Epiphanij eſſe verba illa, quæ ad Epiſtolam oſtendimus addita; & ſic ex ſententia auctoritateq; ipſius probari potius in Eccleſia vſum ſacrarũ imaginum viguiſſe. Quæ autem poſt hæc de altercatione Iohannis cum Epiphanio ſecuta ſint, vt ſingula ſingulis ex inſtituto reddamus annis, dicenda ſunt anno ſequenti.

c Tom. 3. Annal. an. Dom. 348. pag. 555.

IESV CHRISTI
Annus 393.

SIRICI PAP. Annus 9. — THEODOSII IMP. Annus 15.

I. HONORI⁹ IMP. CREATVR.

TRECENTESIMVS nonageſimus tertius Chriſti annus à Conſulatu Theodoſij tertio & Abundantij nomen accepit: quo idem Theodoſius Imperator Honorium filium Imperatorem creat quarto Idus Ianuarij *d*: id quidẽ Socrates, Proſper & Marcellinus tradunt. Cæterũ nonnulla data reperiuntur reſcripta anno ſuperiori ſub titulo Honorij Imperatoris. Quo item anno, eclipſato mirifice Sole eus tenebras factas eſſe quarta hora diei, iidẽ q ſupra auctores teſtãtur, nec non S. Hieronymus in Epiſtola ad Pammachium aduerſus Ioannem Hieroſolymitanum Epiſcopum, cum eius ita meminit *e*: *Nos*, inquit, *ſcindimus Eccleſiam, qui ante paucos menſes, circa dies Pentecoſtes, cum, obſcurato Sole, omnis mundus iam iamq; venturum iudicem formidaret, quadraginta diuerſæ ætatis & ſexus, presbyteris tuis obtulimus baptizandos? & certe quinq; presbyteri erant in monaſterio, qui ſuo iure poterant baptizare, ſed noluerunt quicquã contra ſtomachum tuum facere: ne & hæc tibi de fide reticendi daretur occaſio. An non tu potius ſcindis Eccleſiam, qui præcepiſti Bethlehem presbyteris tuis, ne Competentibus noſtris in Paſcha baptiſmum traderent, quos nos Dioſpolim ad Confeſſorem & Epiſcopum miſimus Dionyſium baptizandos?* hæc ipſe, qui ob Paulinianum fratrem ſuum ab Epiphanio ordinatum (vt dictum eſt anno ſuperiori) eundem Ioannem ſibi patiebatur infenſum: ſed & quod ſciret idem Ioannes ob errores Origenis ab eodem S. Hieronymo perſtringi nonnihil, vehementiori eum odio inſectabatur. Vt igitur hæc omnia manifeſtiora fiant, cœptam anno ſuperiori narrari hiſtoriã de Ioannis Hieroſolymorum Epiſcopi indignatione in S. Epiphanium Conſtantiæ in Cypro Epiſcopum proſequamur.

d Socrat. l. 5. c. 24.

e Hieron. ep. 61.

II. TEMPVS SCRIPTÆ EPISTOLÆ HIERON. IN IOANNEM.

Cum ex literis ad ipſum ab eodem Epiphanio ſcriptis idem Ioannes magis magiſq; cõmotus eſſet: vt in ſanctiſſimum virum iniuſte exacerbatum hominem vel coerceret, vel ſaltem vt iniuſti eius animi motus omnibus innoteſcerent, atque ipſius Ioannis culpa cõtrouerſiam illam obor-

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN